

Slovenski VESTNIK

Poštni urad 9020 Celovec
Verlagspostamt 9020 Klagenfurt
Izhaja v Celovcu
Erscheinungsort Klagenfurt
Posamezni izvod 3 šilingov
mesečna naročnina 12 šilingov
celoletna naročnina 120 šilingov
P. b. b.

LETNIK XXXIV.

CELOVEC, PETEK, 29. JUNIJ 1979

ŠTEV. 26 (1923)

Jugoslovanski zunanji minister zagotovil:

TUDI ZA NAPREJ PODPORA pravičnemu boju koroških Slovencev in gradiščanskih Hrvatov

V petek 22. junija 1979 je v Zagrebu zvezni sekretar za zunanje zadeve SFR Jugoslavije Josip Vrhovec sprejel delegacijo koroških Slovencev, ki sta jo vodila predsednik Zveze slovenskih organizacij na Korškem dr. Franci Zwitter in predsednik Narodnega sveta koroških Slovencev dr. Matevž Grilc. V de-

čil avstrijske državne pogodbe. Izrazili so zadovoljstvo sprčo stalne krepitve stikov in širjenja sodelovanja med slovensko narodnostno skupnostjo v Avstriji ter narodi in narodnostmi SFR Jugoslavije, v čemer vidijo značilen pozitiven faktor bogatitve celotnih dobrososedskih stikov med avstrijskim narodom ter

za neoviran vsestranski razvoj na osnovi državne pogodbe. Josip Vrhovec je poudaril, da je razvoj položaja in pravic narodnih manjšin značilen faktor povezovanja in krepitve prijateljskega sodelovanja med državama. Zato se Jugoslavija dosledno zavzema za razvoj vsestranskih dobrososedskih odnosov z Avstrijo, izhajajoč iz prepričanja, da je uresničevanje demokratičnih, stabilnih in enakopravnih odnosov v Evropi v skladu s sklepi zaključne listine helsinške konference o varnosti in sodelovanju v Evropi.

V soboto pa je zvezni sekretar Vrhovec sprejel delegacijo gradiščanskih Hrvatov, v kateri so bili predsednik Hrvaškega kulturnega društva dr. Ivo Müller in tajnik Alfons Kornfeind, podpredsednik Hrvaškega tiskarskega društva Štefan Emrich, predsednica Hrvaškega akademkega kluba Marijana Grandič in predsednik Komiteja za pravice gradiščanskih Hrvatov Hubert Rešetarič.

Tudi predstavnikom gradiščanskim Hrvatov, ki so zveznega sekretarja seznanili s položajem in problemi hrvaške narodnostne skupnosti v Avstriji, je Josip Vrhovec zagotovil, da si bo Jugoslavija še naprej prizadevala, da bi slovenski in hrvaški narodni manjšini v Avstriji zagotovili čim boljše pogoje za njun neoviran vsestranski razvoj v skladu z določili državne pogodbe.

legaciji sta bila še tajnik ZSO dipl. inž. Feliks Wieser in član predsedstva NSKS Karel Smolle.

Predstavniki organizacij koroških Slovencev so seznanili zveznega sekretarja Vrhovca s položajem slovenske narodne manjšine v Avstriji in problemi njenega nadaljnjega narodnega, kulturnega in gospodarskega razvoja na podlagi dolo-

narodi in narodnostmi Jugoslavije, pa tudi vsestranskega razvoja jugoslovansko-avstrijskega sodelovanja. Zvezni sekretar Josip Vrhovec je opozoril na načelno zainteresiranost SFR Jugoslavije za položaj in pravice slovenske in hrvaške narodne manjšine v Avstriji ter poudaril podporo upravičenim zahtevam obeh manjšin, da si zagotovita pogoje

Strpnost po koroški meri

Sredi prejšnjega stoletja je Celovec vsaj za desetletje veljal za vseslovensko kulturno središče, in to zlasti po zaslugi tedaj aktivnega slovničarja in literarnega organizatorja Antona Janežiča, ki je prav v Celovcu polagal temelje modernemu slovenskemu slovstvu in enotnemu slovenskemu pravopisu, hkrati pa s svojimi slovensko-nemškimi učnimi knjigami in slovarji gradil most razumevanja med obema narodoma.

Danes pa v istem Celovcu ni več pripravljenosti, da bi po zaslužnem koroškem rojaku slovenskega poklekla poimenovali kakšno cesto ali trg — kajti Celovec je postal demokracistično gojišče nemške literature, kakor kaže „Teden srečanja“ in kakor se je to predvsem pokazalo te dni v celovškem občinskem odboru.

V celovškem občinskem parlamentu so namreč v tokrem obravnavali predlog za poimenovanje prostora pred slovensko gimnazijo po Antonu Janežiču. V pristojnem pododboru, kjer sta zastopani samo ÖVP in SPÖ, je bil predlog soglasno odobren. V mestnem svetu sta obe veliki frakciji prav tako soglasno podprli predlog, le FPÖ-jevski mestni svetnik Ferrari je bil proti. FPÖ-jevski trije odborniki so tudi na torkovi seji občinskega odbora družno glasovali proti (z argumentacijo, da je povsem nesprejemljivo, da bi v Celovcu nekaj poimenovali po kakem Slovincu!); tudi ÖVP je ostala pri svojem prvotnem stališču in je celotna njena frakcija — vključno podpredsednika Heimatdiensta dr. Mayerja — glasovala za predlog; le pri socialistih nenadoma niso več vedeli, ali so tič ali miš: eden izmed SPÖ-jevskih odbornikov je ostal zvest prvotnemu sklepu in je glasoval za predlog, vsi ostali odborniki pa so se vzdržali glasovanja. Ker pa vzdržane glasove po pravilniku štejejo za protiglasove, je glasovanje dalo enako število glasov za in proti in s tem je bil predlog tudi zavrnjen. Tako je bila torej nemška čast „nemškega“ Celovca

spet enkrat rešena — po zaslugi socialističnih odbornikov, ki so se z izjemo enega samega izneverili prvotnemu sklepu in niso podprli niti svojega lastnega predloga (predlog za poimenovanje je v občinskem odboru namreč zastopal socialistični odbornik). Za njihovo ravnanje pa je značilno še to, da niso imeli niti toliko korajžje, da bi svoje odklonilno stališče tudi jasno izpovedali; brez vsake utemeljitve ali pojasnila so se glasovanja vzdržali in s tem demonstrirali žalostno junaštvo, ki pa je FPÖ-jevski trojici zagotovilo možnost, da je slavila zmago s svojim novim izpadom proti Slovincem.

Ob tem značilnem primeru „strpnosti po koroški meri“ je pričakovati, da bo volilni boj za letošnje deželnozborske volitve že povsem v znamenju 60-letnice plebiscita, ki bo prihodnje leto. Morda bodo tedaj našli kakšen trg, ki bi ga ob takšni protislovenski koaliciji lahko poimenovali na primer po SS-Sturmabführerju Karlu Fritzu, ali SS-Standartenführerju Maier-Kaibitschu, ali SS-generalu Globocniku — saj so vendar vsi dovolj „zaslužni“ moške za takšno Koroško oziroma za tisti Celovec, kjer ne sme biti nobenih sledov po resnično zaslužnih domačinih slovenskega rodu.

Dogodek v celovškem občinskem odboru pa je tudi značilen prispevek k drugi obletnici veljavnosti sedanje manjšinske zakonodaje v Avstriji. Kancler Kreisky bo gotovo posebno hvaležen celovski SPÖ, ki je s svojim zadržanjem dovolj jasno pokazala, kako se je v resnici „izboljšal“ odnos do slovenske narodne skupnosti, o čemer je kancler še pred nedavnim skušal prepričati parlament in javnost. Spet enkrat se je namreč pokazalo, da so besede eno in dejanja drugo; manjšina pa ne more živeti od lepih besed in obljub, marveč so potrebna dejanja, ki ji bodo zagotovila resnično enakopravnost in s tem njen nadaljnji obstoj ter vsestranski razvoj.

Po dveh letih

V nedeljo 1. julija bosta minili dve leti, odkar je v veljavi sedanja manjšinska zakonodaja — takoiimenovani zakon o narodnih skupinah z izvedbenimi odredbami. Torej je priložnost, da si kratko ogledamo, kakšna je „bilanca“ dveletne veljavnosti tiste zakonodaje, ki jo avstrijski predstavniki domači in mednarodni javnosti skušajo prikazovati kot „vzorno“, „širokogrudno“ in „edinstveno“.

Pri tem obračunu moramo vsekakor že takoj na začetku jasno in nedvoumno ugotoviti, da s sedanjo ureditvijo Avstrija nikakor ni izpolnila svojih tozadevnih obveznosti iz državne pogodbe. Slej ko prej je člen 7 odprt in na to dejstvo bomo koroški Slovenci vedno znova opozarjali, hkrati pa izražamo tudi svojo pripravljenost, da konstruktivno prispevamo k rešitvi problema, in sicer potom enakopravnih pogajanj s pristojno vlado.

Kakor smo ugotavljali pred letom dni, tako moramo opozoriti tudi danes, da je bilanca po dveh letih veljavnosti sedanje zakonodaje v zaščito narodnih skupin v resnici vse prej kot zadovoljiva. Zato smo upravičeno razočarani, da 24 let po podpisu državne pogodbe njen 7. člen še vedno ni izpolnjen in se naš človek dejansko čuti ogoljufanega za vse tiste pridobitve, ki si jih je priboril z junaško borbo proti fašističnemu nasilju in zatiranju. Kajti ureditev, ki odvzema manjšini dve tretjini zagodovinskega naseljenega ozemlja in ji le v eni tretjini prizna delček pravic, zajamčenih v mednarodni pogodbi, ne more biti zadovoljiva, temveč je naravnost v posmeh sodobnim načelom manjšinske zaščite, za prizadeto manjšino pa povsem nesprejemljiva.

Ravno v takšnem bistvu in značaju sedanje ureditve manjšinskega problema v Avstriji pa se zrcali zgrešenost in krivičnost avstrijske manjšinske politike, ki je zgrajena na načelu formalističnega uveljavljanja moči večine in se kot taka manifestira v brezobzirnem oktroiranju diktatov. Takoiimenovani zakon o narodnih skupinah je v tem oziru naravnost klasičen primer usiljene rešitve, zgrajene na povsem neuporabnih rezultatih uspešno bojkotiranega štetja in sprejete na osnovi tristranskega dogovora, ki se po svojih sadovih vedno bolj razkrinkuje kot izrazita protimanjšinska zarota.

Zakon o narodnih skupinah kot produkt take manjšinske politike vsekakor ne predstavlja rešitve, ki bi jo manjšina mogla sprejeti. To dejstvo nam narekuje potrebo in dolžnost, da nadaljujemo boj za dosledno izpolnitev člena 7 po duhu in besedi državne pogodbe, to se pravi za globalno rešitev našega vprašanja. Pri tem smo realni dovolj, da vemo, da take rešitve ne moremo pričakovati od danes do jutri. Toda prav tako dobro vemo, da „dolgoročnost“ reševanja manjšinskega problema ne pomeni odlaganja rešitve v nedogled, ampak da gre pri reševanju narodnostnega vprašanja za proces, ki mora biti stalno prisoten in ga je treba stalno reševati kot problem, ki bo postal neaktualen šele z globalno rešitvijo.

To pomeni, da ni mogoče izolirati bistvenih vprašanj, to se pravi aspekta državne pogodbe in globalne rešitve člena 7 samo zaradi tega, da bi napredovali v malenkostnih vprašanjih. Smo v določeni meri tudi za politiko malih korakov, toda ti koraki morajo biti konkretni in smotrni, da bomo z vsakim korakom bliže cilju, ki je in ostane celovita rešitev člena 7 odnosno popolna in vsestranska enakopravnost slovenske manjšine kot pogoj in jamstvo njenega obstoja in nadaljnjega razvoja. V tem smislu smo že večkrat izrazili in danes spet ponavljamo svojo pripravljenost za skupno reševanje — na podlagi enakopravnega dialoga s pristojno vlado, ne pa v takoiimenovanih sosvetih, ki po svojem bistvu pomenijo omejitve samostojnosti in suverenosti narodne skupnosti kot subjekta.

Prav zato, ker nečemo biti objekt, o katerem bi drugi barantali, pa se tudi zavedamo, da zavisni nadaljnji obstoj in razvoj naše narodne skupnosti v prvi vrsti od nas samih, od našega lastnega prizadevanja na gospodarskem, kulturnem in političnem področju. To zavest dovolj prepričljivo manifestiramo v akcijah samopomoči, kot so na primer otroški vrtci, kulturni domovi, glasbena šola, zadružne postojanke in podobno. Tudi v bodoče bomo stremeli za takimi dosežki in z njimi izpričevali našo življenjsko voljo.

S tem pa Avstrije in njene vlade nikakor ne odvezujemo njenih dolgov, ki jih ima na podlagi državne pogodbe in drugih mednarodnih dokumentov, marveč jo bomo še naprej vedno spet opozarjali na obveznosti, ki jih je dolžna izpolniti po načelu „bona fide“, če noče spraviti v nevarnost svojega ugleda kot demokratična in pravna država. Prav tako pa tudi ne bomo odnehali z našimi protesti proti očitnim diskriminacijam in proti uveljavljanju dvojnih meril, kakor to prihaja med drugim do izraza tudi v političnih procesih, ki jih avstrijske oblasti uprizarjajo proti našim aktivistom in mladincem, ki niso zakrivil ničesar drugega, kakor da so demonstrativno opozorili na zamudo in nesprejemljivo reševanje člena 7.

Spričo „bilance“, ki jo moremo napraviti ob drugi obletnici veljavnosti sedanje manjšinske zakonodaje, nam torej preostane le to, da bomo naše delo in naš boj morali nadaljevati z vsemi našimi močmi. Pri tem bomo iskali zaveznike tudi v vrstah večinskega naroda; računamo pa predvsem lahko tudi z nadaljnjo podporo matičnega naroda in celotne Jugoslavije, kakor je bilo to prav te dni znova zagotovljeno s strani jugoslovanskega zunanjega ministra, ko je sprejel predstavnike koroških Slovencev in gradiščanskih Hrvatov.

Blaznost oboroževalne tekme

Vsako minuto milijon dolarjev za orožje

Dva dni po podpisu ameriško-sovjetske pogodbe SALT-2 na Dunaju, ki naj bi služila zmanjšanju ali vsaj zaustavitvi nadaljnega tekovanja na področju jedrskega oboroževanja, je bilo v Stockholmu objavljeno poročilo mednarodnega inštituta za raziskovanje miru (Sipri), ki na grozljiv način potrjuje pravilnost ugotovitve, da se je človekova ustvarjalnost pokazala skrajno sposobno, da v največji meri izkoristi tehnologijo — v uničevalne namene. Kajti osnovni podatek tega poročila pove, da vojaški izdatki po vsem svetu znesejo vsako leto okoli 410 milijard dolarjev, kar pomeni, da izda danes človeštvo vsako minuto skoraj milijon dolarjev za vojaške namene.

Po podatkih omenjenega inštituta so bili izdatki za oboroževanje v minulemu letu najvišji v industrijsko razvitih državah, na katere je lani odpadlo 75 odstotkov vseh to-zadevnih stroškov. Te države so pripravljene maksimalno povečati vojaške izdatke, hkrati pa se nagibajo k temu, da čimbolj črnogledno ocenijo vojaško ravnotežje med Vzhodom in Zahodom ter tako upravičijo zahteve, da povečajo vojaške proračune. Podoben proces sledi potem tudi drugod. Tak domač pritisk je najbrž največja ovira pri razoroževanju, meni direktor Siprija dr. Franck Barnaby.

Celotno vrednost mednarodne trgovine z orožjem ocenjujejo na 20 milijard dolarjev na leto. Tudi najbolj popolno orožje je mogoče kupiti na tržišču za vojaško opremo, včasih še prej, preden ga uvrste v

zaloge držav, ki ga izdelujejo. Lani so največ orožja izvozili na Bližnji vzhod (47 %), na Daljni vzhod (17 odst.) in v Afriko južno od Sahare (12 %). Največji izvoznik so Združene države Amerike (47 %), ki jim sledijo Sovjetska zveza (27 %), Francija (11 %), Italija (4 %) itd.

Večji del vojaških izdatkov gre za klasično orožje. Toda po mnenju avtorjev omenjenega poročila predstavlja jedrsko orožje veliko večjo nevarnost za obstoj človeštva. Strateški jedrski arsenal se še vedno povečuje. Če bi le majhen del jedrskega orožja uporabili v vojni, bi civilizacija severne poloble prenehala obstajati, na južni polobi pa bi bilo mrtvih veliko milijonov ljudi zaradi radiacije in radioaktivnega dežja.

Pri omenjenem inštitutu so prepričani, da imajo pogajanja o nad-

zorovanju jedrskega orožja, vključno SALT, v današnji obliki le malo možnosti, da bi obrzdale tekmo v jedrskem oboroževanju. Kar zadeva širjenje tehnologije jedrskega orožja, je rečeno v poročilu, da je zdaj splošno znano, tako da lahko z zaskrbljenostjo čakamo na možnost, da celo teroristična skupina, ne le katera od vlad, sama izdela jedrsko orožje. Z enakimi občutki lahko sledimo dejstvu, da se sposobnost, izdelati jedrsko orožje, širi kljub miroljubni jedrski tehnologiji. Material, ki ga je moč uporabiti za jedrsko orožje, proizvajajo v vedno večjem številu držav.

Poročilo mednarodnega inštituta za raziskovanje miru v Stockholmu poudarja, da prizadevanja v prid razoroževanja ne smejo odvrniti pozornosti od dejstva, da je orožje, namenjeno za množično uničenje, zdaleč najhujša nevarnost za naš obstoj. Človeška ustvarjalnost se je izkazala za nadvse sposobno, da kar najbolj izkorišča tehnologijo v uničevalne namene. Politične in družbene ustanove, ki bi obrzdale tako tehnologijo, pa je treba šele ustanoviti in izpolniti.

Prav v luči teh ugotovitev pa se še posebno kažejo tudi pomanjkljivosti SALT, ki obstajajo predvsem v dejstvu, da so tozadevna prizadevanja omejena le na dve velesili — Ameriko in Sovjetsko zvezo. Zato je o nedavnem dunajskem srečanju komentator pravilno zapisal: SALT 2 ni prebil monopola, ki ga imata obe velesili nad odločanjem o globalni jedrski katastrofi; pod njim stojita še vedno samo dva podpisa — veliko premalo za to, da bi smeli SALT 2 oceniti kot zgodovinsko prelomnico na poti v svetovni mir.

Pravice narodov in manjšin

na temeljih napredne demokratične kulture

V Zagrebu je bil pred nedavnim simpozij o problematiki narodnih manjšin, ki sta ga priredila Zavod za migracije in narodnosti v Zagrebu ter Inštitut za narodnostna vprašanja v Ljubljani. Strokovnjaki iz Slovenije in Hrvaške so razpravljali o raznih vidikih manjšinske problematike z ozirom na mednarodne odnose. Pri tem so obravnavali interdisciplinarne aspekte proučevanja manjšinske problematike ter prikazali problematiko manjšin v zgodovinski, politični, pravni, sociološki, jezikovni, kulturni in drugi zvezi. V Avstriji in Italiji.

Udeleženci simpozija so poudarili koristnost takih prireditev, posvečenih osnovnim vprašanjem narodnih manjšin, ter izrazili željo in pripravljenost, da bi s podobnimi razpravami nadaljevali.

V Bologni pa je bil te dni seminar o pravicah narodov in narodnih manjšin. Pobuda za to prireditev sega v leto 1976, ko je bil ob koncu procesa „Russell II.“ O zatiranju narodov v Južni Ameriki iznešen predlog za ustanovitev mednarodnega telesa, ki naj bi skrbel za pravice in osvoboditev zatiranih narodov. Prvi uspeh te pobude je bila alžirska deklaracija o pravicah narodov, na sedanjem seminarju v Bologni pa so poglobljeno obravnavali teme te deklaracije.

V razpravi so kritično ugotovili, da danes mednarodne deklaracije pogosto ostajajo le mrtva črka. Zato bo treba na osnovi napredne in demokratične kulture zagotoviti spoštovanje zakonitih pravic narodov in narodnih manjšin.

„zaposlen“ tudi bivši celovski kavarnar Lerch. Po vojni je Wagner s pomočjo vplivnih vatikanskih krogov zbežal na Bližnji vzhod in od tam v Latinsko Ameriko, kjer je bil lani aretiran in so potem Avstrija, Zahodna Nemčija, Poljska in Izrael zahtevali njegovo izročitve, da bi mu sodili za zločine, ki jih je zagrešil nad pripadniki teh držav.

Brazilsko vrhovno sodišče je te zahteve sedaj zavrnilo s formalistično argumentacijo, ki meji na cinizem. Koliko bo ta odločitev Wagnerju koristila, pa bo pokazala šele bližnja bodočnost. Wagnerja je namreč „obsodila“ na smrt tajna nacistična organizacija „Odessa“ (Organisation der ehemaligen SS-Angehörigen), ker se boji, da bi utegnili izdati skrivališča približno 8000 nacistov v Latinski Ameriki. Brazilski list „Jornal do Brasil“, ki je svoječasno pomagal odkriti Wagnerjevo bivališče v Braziliji, namreč trdi, da je Wagner poskušal izsiliti od brazilskih in zahodnonemških oblasti kompromis oziroma oprostitev za storjene zločine — v zameno pa naj bi jim izdal skrivališča nacistov, načrte esesovske organizacije „Odessa“ in skrivne rezorje, kjer hranijo nacisti bogastvo, naropano med vojno.

Wagner je menda po vojni vodil akcijo za reševanje nacističnih „velikih mož“ in najbolj obremenjenih esesovskih zločincev. Zato naj bi tudi vedel za skrivališča nekdanjih esesovcev, predvsem pa naj bi vedel, kje „Odessa“ skriva denar, umetnosti in druge dragocenosti, ki so jih nacisti med vojno naropali po zasedenih državah in po porazu Nemčije pretihotali v Latinsko Ameriko. S temi

denarji naj bi „Odessa“ financirala reorganizacijo skrajno desničarskih skupin v zahodnoevropskih državah in teroristične akcije, s katerimi bi omajali vlade posameznih držav.

Koliko je resnice na vsem tem, ni znano, pač pa je omenjeni „Jornal do Brasil“ vedel poročati, da je „Odessa“, ki ima svoj sedež v Paragvaju, že sestavila eksekucijski komandos, sestavljen iz bivših esesovcev in gestapovcev, z nalogo, da ubije Wagnerja in tako prepreči, da bi izdal skrivališča tisočev obremenjenih nacistov v Latinski Ameriki. Med temi je tudi zloglasni esesovski zdravnik v Auschwitzu Josef Mengele, ki živi sedaj v Paragvaju. Kriv je smrti nad 200.000 otrok, ki se jih je v laborišču posluževal za svoje kriminalne „zdravniške“ poskuse.

Pred nedavnim je Simon Wiesenthal poslal generalnemu tajniku OZN Waldheimu pismo, v katerem poziva Združene narode, naj se zavzamejo, da bo paragvajska vlada čim prej izročila vojnega zločinca Mengeleja. Za to svojo zahtevo je Wiesenthal zaveštno izbral letošnji 12. junij, kajti na ta dan pred petdesetimi leti se je rodila Ana Frank, ki je postala simbol vseh milijonov nedolžnih otrok, ki so jih nacisti hladnokrvno ubili.

Iz vsega tega je razvidno, da je Latinska Amerika pravo pribežališče obremenjenih nacističnih zločincev. Najnovejša odločitev brazilskih oblasti v „zadevi Wagner“ pa kaže, da hoče Latinska Amerika ta svoj žalostni sloves obdržati in braniti še naprej — kljub upravičenemu ogorčenju vsega demokratičnega sveta.

VELIKA ZASKRBLJENOST

ZA OBSTOJ KOROŠKIH SLOVENCEV

Na nedavnem jubilejnem občnem zboru Zveze prostovoljcev borcev za severno mejo 1918-19, ki je bil ob 60-letnici bojev na Koroškem in o katerem smo poročali v zadnji številki našega lista, so sprejeli tudi posebno resolucijo, ki so jo poslali zveznemu sekretariatu za zunanje zadeve SFRJ, prav tako pa tudi izvršnemu svetu SR Slovenije, republiški konferenci SZDL Slovenije, centralnemu komiteju ZKS in Zvezi združenj borcev NOV Slovenije. Besedilo resolucije je naslednje:

„S sklepom vseh treh, v avstrijskem parlamentu zastopanih strank, da bodo odsele reševale vprašanja izpolnjevanja avstrijske državne pogodbe le sporazumno, postaja boj Slovencev in Hrvatov čedalje težji. Nicesar se ne morejo nadejati od strank, ki so tako kapitulirale pred koroškim Heimatsdienstom in je tudi socialistična stranka, čeprav večinska, izgubila svojo samostojnost v reševanju nacionalnega vprašanja na Koroškem. To sta dokazala že prva dva zakona, ki sta bila po tem sklepu v avstrijskem parlamentu sprejeta: zakon o posebnem preševanju in zakon o narodnostnih skupinah. V tem duhu bodo v nadaljnjem izdani vsi pravni predpisi in odločbe.

Izrazoma veliko zaskrbljenost posebej za obstoj koroških Slovencev. Razumemo in odobravamo politiko našega državnega vodstva v duhu sklepov helsinške listine in v duhu neuvrščenosti naše mednarodne politike. Zelo zgrešeno pa bi bilo, ako bi se ob taki prijateljski politiki nasproti Avstriji nadejali, da se bodo politične sile, ki obvladujejo avstrijsko življenje in ga bodo za nedogleden čas še obvladovala, odrekle nadaljnjemu germanizacijskemu pritisku na Slovence in Hrvate v Avstriji. Dokler ne bo Avstrija po obveznostih petega odstavka 7. člena in 9. člena avstrijske državne pogodbe z dne 15. maja 1955 pokazala volje in moči, da prepreči delovanje takih nemikonalističnih organizacij, kakor je koroški Heimatsdienst, ki se s tako sovražnostjo bori proti izpolnjevanju obveznosti 7. člena te pogodbe, toliko časa bomo videli v Avstriji nemikonalistično, germanizatorično, nasproti Slovincem, Jugoslavlji, imperialistično razpoloženo državo.“

„Partizanska bomba“

ново orožje koroških hujskačev

Čeprav smo že v 35. letu po končani drugi svetovni vojni, na Koroškem še vedno strašijo partizani in ogrožajo varnost njenih prebivalcev. Tako vsaj izzveni v nedeljski številki celovške „Volkszeitung“ poročilo o nezdobi, ki se je pripetila v Beli pri Železni Kapli, kjer sta bila dva otroka hudo poškodovana, ko sta se igrala s staro vojaško čutaro, ki je bila menda napolnjena s smodnikom.

„Volkszeitung“ je v trenutku, ko še sploh ni bila znana vsebina čutare in tudi otroka še nista bila v stanju povedati, kako je prišlo do nesreče, že „vedela“ poročati, da je „partizanska bomba“ povzročila nesrečo. Celo prvo stran z glavnim naslovom vred je ÖVP-jevski list posvetil zadevi. Sicer je moral na naslednjih straneh sam priznati, da ne ve za poreklo „bombe“, vendar to pisca prav nič

ni oviralo, da ne bi kljub temu celo svoje poročilo zgradil prav na „partizanski bombi“.

S tem je „Volkszeitung“ znova dokazala, da spada med tiste, ki izrabljajo vsako malenkost, da bi omadeževali tradicijo partizanstva in spravili v slabo luč boj proti fašizmu. Pri tem pa je vsekakor značilno, da prav tisti, ki sicer radi omalovažujejo ali sploh zanikajo partizansko borbo na Koroškem, zasledijo ob takih priložnostih „partizane“ že za vsakim grmom ali celo v stari vojaški čutari.

Ob nesramnem hujskanju „Volkszeitung“ se človek nehoti spomni tudi vrste člankov, ki jih je leta 1953 objavila koroška „Kleine Zeitung“ pod naslovom „Blutige Grenze“, s katerimi je blatila bivše partizane ter zastrupljala ozračje v deželi. Ker pa smo v našem listu zapisali, da je v takratnem zastrupljenem ozračju prišlo do zločinske razstrelitve partizanskega spomenika v Sentrupertu pri Velikovicu, se je omenjeni časopis čutil užaljenega in je šel k sodišču, kjer še vedno traja proces proti „Slovenskemu vestniku“. In je brez dvoma zanimivo, s kakšno „argumentacijo“ skuša tožitelj utemeljiti svojo tožbo: kakršnokoli povezovanje atentata na spomenik in pisanja „Kleine Zeitung“ je neupravičeno (in torej žaljivo), ker varnostne oblasti pri tedanji raziskavi niso ugotovile take povezave! Pri „Kleine Zeitung“ očitno pozabljajo, da varnostne oblasti takrat niso raziskovale pisanje enega ali drugega časopisa, marveč razstrelitev partizanskega spomenika; pač pa je celovško sodišče takrat nedvoumno ugotovilo, da so bili članki pod naslovom „Blutige Grenze“ neresnični in neutemeljeni ter je bila „Kleine Zeitung“ v tem smislu tudi obsojena. Sicer pa je tudi zelo malo verjetno, da bi bile oblasti tedaj „bremenile“ prav tisti list, ki je bil s svojim blatenjem partizanske borbe povsem v skladu s takratnim uradnim „raziskovanjem“ dogodkov ob koncu vojne.

Vendar ne gre toliko za tedanji primer „Kl. Zeitung“ in tudi ne samo za sedanjio zadevo „Volkszeitung“. Take posamezne primere je nujno treba videti v širšem sklopu načrtnega hujskanja proti partizanom in proti anti-fašistični borbi na eni strani, na drugi strani pa ščuvanja na narodnostno mržnjo in s tem zastrupljanja odnosov med obema narodoma v deželi ter odnosov med obema sosednima državama. Ne eno in ne drugo pa ne more biti v korist prebivalstva bodisi na eni ali na drugi strani meje.

„Partizanska bomba“, ki se je razpočila v celovski „Volkszeitung“, je brez dvoma dovolj zgovoren primer takega škodljivega ravnanja. Stremljenje po senzacionalnosti, ki sodi k novinarskemu poklicu, ne more in ne sme biti opravičilo za takšno početje. Zato je tako obliko „novinarstva“ treba najostreje obsoditi — v interesu poštenega oblikovanja javnega mnenja, v interesu mirnega sožitja in medsebojnega spoštovanja med pripadniki obeh narodov in obeh držav, in ne nazadnje v duhu dolžnega spoštovanja do tistih, ki so s svojim junaki bojem proti fašističnemu nasilju priborili človeštvo spet mir, svobodo in humane medčloveške odnose.

Tudi na Tirolskem

zanimanje za naša vprašanja

Delovna skupnost za pravice Slovencev in Južnotirolski visokošolci v Innsbrucku so v ponedeljek vabili na prireditev pod naslovom „Za kaj koroških Slovencev danes gre“. Prireditve so podprle tudi druge demokratične organizacije v Innsbrucku in tako se je informacijske prireditve v centru KOMM udeležilo okoli 70 poslušalcev, ki so z velikim zanimanjem sledili izvajanjem tajnika ZSO Feliksa Wieserja in vodje SINDOKA Petra Wieserja. Oba referenta sta podala osnovne informacije tako o zgodovinskem ozadju manjšinskega problema na Koroškem kot tudi o današnjih aktualnih vprašanjih slovenske narodne skupnosti na Koroškem in v diskusiji pojasnila vprašanja diskutantov.

Lok obravnavanih vprašanj se je raztezal od problema plebiscita preko germanizacijske politike med vojnama in poskusa fizične likvidacije Slovencev za časa nacifašizma pa do današnjih gospodarskih problemov slovenske narodne skupnosti in prostora, v katerem živi. Posebno zanimanje je vladalo za problematiko ljudskih štetij, pa tudi za protislovensko dejavnost Heimatsdienta in sil, ki so zbrane okoli njega, ter za akcije samopomoči koroških Slovencev.

Skupina treh mladih reakcionarjev je sicer poskušala destruktivno vplivati na potek prireditve, edini njihov uspeh pa je bil, da je bilo innsbrusko občinstvo neposredno konfrontirano s protislovensko nemikonalistično ideologijo in njeno argumentacijo (v dokaz, kako velikodušno Avstrija podpira Slovence, je bil naveden „podatek“, da je dvojezični otroški vrtec „Naš otrok“ dobil subvencijo 50 milijonov šilingov (!), kar je poslušalce spravilo v bučen smeh). Vendar pa je na drugi strani bilo slišati tudi vzpodbudne informacije. Tako je npr. neki Katalonec, ki živi v Švici, iz vsega srca pozdravil ustanavljanje privatnih dvojezičnih vrtcev in dodal, da so to začeli prakticirati tudi že katalonska in baskovska manjšina v Španiji in Korzičani.

V roku treh tednov so demokratične sile v Innsbrucku s tem že drugič dokazale svojo podporo koroškim Slovincem: v začetku junija so nastopili proti hujskaški prireditvi heimatsdienstovskega poglavarja Feldnerja, s to informacijsko prireditvijo pa so naredili nadaljnji korak, razen tega pa so na prireditvi sami zbrali nad tisoč šilingov v podporo kulturnemu domu v Sentprimozu.

Žalosten sloves Latinske Amerike

kot pribežališča obremenjenih nacističnih zločincev

Po več kot enem letu zavlačevanja je brazilsko vrhovno sodišče odločilo glede zahteve nekaterih evropskih držav po izročitvi nacističnega vojnega zločinca Franca Gustava Wagnerja, ki je kriv smrti več stotisoč žrtev v zloglasnih nacističnih koncentracijskih taboriščih Treblinka in Sobibor. Čeprav je eden izmed redkih preživelih jetnikov iz Sobibora krvnika Wagnerja prepoznal in je zločinec pod težo dokazov svoje zločine priznal, je brazilsko vrhovno sodišče zavrnilo zahtevo po izročitvi: z utemeljitvijo, da so Wagnerjeva dejanja v nacistični dobi medtem zastarala, je bil zločinec praktično oproščen.

Odločitev brazilskega vrhovnega sodišča je razburila demokratično javnost ne samo v Braziliji, marveč širom po svetu. V tej odločitvi, ki jo imenujejo „poraz pravčnosti“, vidijo tudi hud udarec proti vsem tistim, ki so se borili proti fašizmu, zlasti pa proti vsem neštetim žrtvam fašističnega nasilja.

Wagner je bil aretiran v Braziliji pred več kot enim letom, in sicer na podlagi podatkov, ki jih je brazilskim oblastem poslal Simon Wiesenthal, znani „lovca na nacistične zločince“, ki je žal dolgo leta zasledoval vse, kar je povezano z Wagnerjem in drugimi nacisti. Wagner je bil med vojno dodeljen morilskemu oddelku „Einsatzkommando Reinhard“ ter je kot pomočnik komandantov taborišč smrti Treblinka in Sobibor merodajno sodeloval pri ubijanju stotisočev nedolžnih žrtev. Slišati pa je, da je baje deloval tudi v Trstu v oddelku SS-ovskega generala Globocnika, kjer je bil

NA RAVNI UTRIEVANJA STIKOV:

Obisk na Hrvaškem in gostovanje Hrvatov na Koroškem

V začetku prejšnjega tedna je bila veččlanska delegacija naših organizacij na obisku v občini Ludbreg blizu Varaždina v SR Hrvaški. Predsednik občinske skupščine Drago Novak je v svojem pozdravnem nagovoru izrazil željo delovnih ljudi in občanov Ludbrega, da bi preko kulturnih in drugih stikov bliže spoznali koroške Slovence in se seznanili z njihovim življenjem in delom. Slovenska delegacija, v kateri so bili zastopniki naših kulturnih, gospodarskih in mladinskih organizacij, pa je obisk na Hrvaškem izkoristila za ogled nekaterih delovnih organizacij v občini Ludbreg ter se pogovorila s tamkajšnjimi predstavniki o možnostih navezave in poglobitve sodelovanja na posameznih področjih.

Ob koncu prejšnjega tedna pa smo tudi že doživeli prvi sad tega obiska, do katerega je prišlo po posredovanju generalnega konzulata SFRJ v Celovcu: v soboto je namreč na Koroškem gostoval ansambel amaterskega Kulturno-umetniškega društva „Anka Ošpuh“ iz Ludbrega, ki je v novem Kulturnem domu na Radišah priredil večer jugoslovanske pesmi in folklore.

Pred nedavnim odprti Kulturni dom na Radišah je s to prvo večjo prireditvijo uspešno opravil „zre-

lostni izpit“. Za radiške razmere brez dvoma velika dvorana je bila zasedena do zadnjega prostora — številnim domačinom, ki so po dnevnem delu prišli v svoj novi kulturni hram, se je pridružilo tudi nekaj obiskovalcev iz Celovca in iz drugih krajev. Med obiskovalci je tajnik domačega Slovenskega prosvetnega društva „Radiše“ Tomaž Ogris posebej pozdravil zastopnike generalnega konzulata SFRJ v Celovcu Djura Vadjona in Jožeta Vanturo, domačega župnika-zlatomaš-

nika Janka in tajnika Slovenske prosvetne zveze Andreja Kokota; pozdrav pa je zlasti veljal gostom iz Hrvaške, ki jim je dobrodošlico v pesmi poklonil domači moški zbor pod vodstvom Stankota Wručiča.

Besede pozdrava pa je spregovorila tudi zastopnica gostov iz Ludbrega, ki je povedala, da je njihovo društvo še mlado, saj obstaja šele od leta 1976. Vendar ima danes že štiri sekcije, v katerih neguje in razvija kulturno dediščino jugoslovanskih narodov in narodnosti ter krepi bratstvo in enotnost med njimi.

KUD „Anka Ošpuh“ iz Ludbrega se je na Radišah predstavilo s tremi skupinami: s tamburaškim zborom, ki ga vodi Mato Bedenič, s folklorno skupino pod vodstvom Borisa Opeščana in z mnogoštevilnim ženskim pevskim zborom, katerega dirigent je Ivan Bontek. V bogatem in pestrem sporedu, ki ga je začel ženski pevski zbor z našo koroško „Nmač čez izaro“, so nas gostje v pesmi, glasbi in plesu spremljali na zanimivem izletu po Jugoslaviji in posebej po Hrvaški; pripovedovali so nam o tamkajšnjih krajih in ljudeh, o njihovem življenju in delu, o ljubezni in o lepota narave, pa tudi o zvestobi domovini ter o njihovem junaškem boju proti tujim okupatorjem. Njihova izpoved v pesmi, glasbi in plesu ter v recitaciji Marije Popovič je bila prepričljiva in je poslušalce navdušila vedno znova.

Šopek cvetja, ki so ga Radišani ob koncu prireditve poklonili predsednici KUD „Anka Ošpuh“ Štefici Radakovič, je simbolično izražal priznanje in zahvalo celotnemu ansamblu iz Ludbrega. Svoje veselje in svojo hvaležnost pa so Radišani izpovedali tudi po prireditvi na prigrizni družabnosti v klubskem prostoru, kjer so gostom pripravili pogostitev. Zastopniki obeh društev so izmenjali spominska darila, gostje pa so Radišanom ob tej priložnosti izročili tudi prispevek za novi Kulturni dom.

Večer je potekal in minil v obojestransko zadovoljstvo in s prepričanjem, da bodo prvemu srečanju sledili še nadaljnji medsebojni obiski. Viden izraz te želje je dejstvo,

„SVET KNJIGE“

osvaja slovenski svet

Prvi slovenski knjižni klub „Svet knjige“, ki od leta 1971 deluje v okviru Mladinske knjige v Ljubljani, je v nekaj letih zabeležil uspeh, kot ga verjetno nihče ni pričakoval: dosegel je že 150.000 članov. To pomeni, da je v „Svet knjige“ včlanjenih kar osem odstotkov vseh Slovencev oziroma je članica kluba vsaka tretja slovenska družina.

Slovenski knjižni klub „Svet knjige“ je svoje delovanje razširil tudi med zamejske Slovence na Koroškem in v Italiji. V Celovcu je poverjenik kluba knjižarna „Naša knjiga“ v Paulitschgasse 5—7, kjer je mogoče oddati pristopnico ter se poslužiti vseh številnih ugodnosti, ki jih nudi „Svet knjige“.

Vsak član kluba lahko po lastni volji izbira med knjigami, ploščami in kasetami, ki jih obsega četrtletni bilten, in to po precej nižjih cenah, kot so običajne (pri knjigah do 30 % in pri ploščah ter kasetah za 15 % ceneje kot v knjigarni). Dolžnost oziroma obveznost ima član kluba samo eno: vsako četrtletje mora kupiti vsaj eno knjigo, ploščo ali kaseto. Če svoje tozadevne želje ne sporoči, mu klub pošlje za dotično četrtletje določeno „knjigo četrtletja“. Vsake tri mesece razpošlje kljub lepo opremljen barvni bilten, v katerem so navedene vse knjige, plošče in kasete, med katerimi člani morejo izbirati. Poleg cen so v biltenu podani tudi najvažnejši podatki o vsaki knjigi: koliko strani obsega, kako je opremljena in ilustrirana, navedena pa je tudi kratka vsebina, kar je brez dvoma v veliko pomoč pri izbiranju. Svoje naročilo član kluba pošlje do navedenega roka klubu (pri nas knjižarni „Naša knjiga“ v Celovcu), kjer potem knjigo, ploščo ali kaseto lahko osebno kupi, ali pa jo dobi dostavljeno po pošti. Pa tudi pridobivanje novih članov je pri klubu: „Svet knjige“ zelo atraktivno, saj so razpisane lepe nagrade, kot na primer knjige, komplet kozarcev in lesenih podstavkov, stenska tehnična, praktična torbica itd.

Poslužimo se torej vseh številnih ugodnosti, ki jih nudi slovenski knjižni klub „Svet knjige“. Postanimo člani knjižnega kluba „Svet knjige“, ki uspešno osvaja slovenski svet — odprimo mu domove tudi pri nas na Koroškem!

„Teden srečanja“

ki pa ne združuje

V torek se je v Celovcu končal 10. „Teden srečanja“, ki sta ga spet skupaj priredila celovška mestna občina in ORF. Prireditve so segale od otroškega slikanja preko kabaretičnih predstav in jazz-koncerta tja do neprekinjenega branja znanega Musilovega romana „Mož brez posebnosti“. V središču pa so bili takoj imenovani dnevi nemške literature, ki so se zaključili s podelitvijo literarne nagrade, poimenovane po koroški pesnici Ingeborg Bachmann.

Teden srečanja, ki je bil v tej obliki prirejen že deseti, je bil deležen različnega odziva — od pohvalnih izrazov pa do kritičnih pripomb. Posebno ostrim kritikam pa je bil izpostavljen osrednji del prireditve ter je polemika okoli takoj imenovanih dnevov nemške literature delila javno mnenje v dva tabora. Med drugimi so kritično stališče zavzeli tudi študentje celovške univerze, ki so kritizirali način izvedbe tekmovanja za literarno nagrado ter prireditev očitno, da bi razmeroma velika sredstva (nagrada znaša sto tisoč šilingov) lahko bolj koristno uporabili v druge namene.

Posebej pa so celovski študentje kritično ugotovili, da je v deželi, ki ima dvojezično kulturno tradicijo, neupravičeno izločati Slovence iz kulturnega dogajanja. S tem pa so

nedvomno zadeli tudi bistvo stvari: Ali v celotnem nemškem jezikovnem prostoru res ni drugega kraja, kjer bi gojili nemško literaturo, da morajo izbrati prav Celovec, torej glavno mesto dežele, ki je skupna domovina dveh narodov, dveh jezikov in dveh kultur? Taka izbira namreč nehoti izpade kot demonstracija — pa ne v duhu srečanja, kot bi bilo pričakovati po naslovu prireditve, marveč nasprotno v smislu izrinjanja enega od obeh elementov.

Prav na to dejstvo je opozorilo tudi Društvo slovenskih pisateljev v Avstriji, ki v posebni izjavi ugotavlja, da koroški pobudniki tega literarnega srečanja, finansiranega z davki vseh Korošcev, še vedno niso spoznali, da je prireditve v „deželi dveh duš“, kot je Koroško imenoval pisatelj Josef F. Perkonig. Omenjeno društvo kritično ugotavlja, da slovenski književniki pri tej prireditvi niso bili upoštevani, ter poudarja, da zaradi take diskriminacije „Teden srečanja“ mnogo bolj zasluži naziv „Teden razdvajanja“.

Značilno za koroške razmere pa je brez dvoma tudi dejstvo, da velik del koroškega tiska dosledno molči in zamolči tozadevne kritične ugotovitve na račun prireditve, ki dejansko nič ne prispeva k zblizanju med obema narodoma v deželi.

Važno mesto Vojvodine v sklopu cele Jugoslavije

Socialistična avtonomna pokrajina Vojvodina spada med gospodarsko in politično najbolj pomembne predele nove Jugoslavije. Vojvodina je tako v gospodarstvu kakor v odnosih med narodi in narodnostmi imela v zadnjih desetletjih zelo uspešen razvoj. Leta 1974 je samostojna ustava, ki ji nalaga samostojne naloge v okviru SR Srbije in federativnih odnosov v SFR Jugoslaviji. Z ustavo ji je zagotovljena pravica, da enakopravno z drugimi republikami in Socialistično avtonomno pokrajino Kosovo odloča v okviru federacije o usodi Jugoslavije, hkrati pa ji nalaga odgovornost za celotni družbeni razvoj na področju avtonomne pokrajine. Na podlagi takšne ureditve Vojvodina tudi ne pozna tipičnega izigravanja odgovornosti glede nacionalnega vprašanja, kot ga doživljamo še vedno pri nas na Koroškem.

V tej ustavi pa je tudi zajamčena svoboda izražanja narodne pripadnosti, svoboda gojitve nacionalne kulture in svoboda uporabe lastnega jezika v govoru in pisanju. V Vojvodini, ki šteje okoli 2 mili-

jona prebivalcev, živi več kot 20 narodov, narodnosti in etničnih skupin. Vzrok tej etnični pestrosti so pogosta preseljevanja tekom zgodovine zaradi turških vpadov in turške zasedbe. Najštevilnejši med njimi so Srbi (55,8 %), Madžari (21,7 %), Hrvati (7,1 %), Slovaki (3,7 %), Romuni (2,7 %), Črnogorci (1,87 %), in Rusini (1,3 %). Za vse te narode in narodnosti določa ustava SAP Vojvodine uporabo popolnoma enakopravnih jezikov na vseh področjih družbenega življenja: srbohrvaškega oz. hrvaško-srbskega, madžarskega, slovaškega, romunskega in rusinskega. V Vojvodini pa živi še vrsta drugih narodnosti in etničnih skupin, manj kot en odstotek prebivalcev dosežejo Nemci, Ukrajinci, Slovenci, Macedonci, Bolgari, Čehi, Rusi, Romi (Cigani), Muslimani in Albanci, manj kot 0,01 % pa dosežejo Židi, Italijani, Turki, Avstrijci, Grki in Vlasi. Tudi tem narodnostim in etničnim skupinam zagotavlja ustava njihove osnovne nacionalne pravice, posebno pouk v materinskem jeziku v osnovni šoli, oz. v „svojem“

jeziku, kakor to imenujejo v Vojvodini.

Na področju izdajanja šolskih knjig imajo vojvodinske oblasti že bogate izkušnje v sodelovanju tako z Madžarsko kakor tudi z Romunijo, s katerima imajo poleg tega še zelo razpredeno malocborno kakor tudi širše gospodarsko sodelovanje.

Poleg tega je SAP Vojvodina v zadnjem času napravila še nekaj odločilnih korakov za uveljavljanje dejanske enakopravnosti vseh narodnosti na njenem območju. Med nje spada tudi pospešena prevajalska dejavnost književnosti manjšinskih narodnosti, pa tudi akcija za množično učenje jezika naroda sosed. Med najpomembnejše spada gotovo ustanovitev akademije znanosti, ki upošteva vseh pet popolnoma enakopravnih jezikov te pokrajine. Ustanovili pa so tudi višje šole v jezikih teh narodnosti, ki jih dosedaj ni bilo. Na novosadski univerzi obstajajo na primer inštituti za madžarski in slovaški jezik in lektorat za rusinski jezik, medtem ko se romunski jezik in kultura poučuje v okviru beogradske univerze.

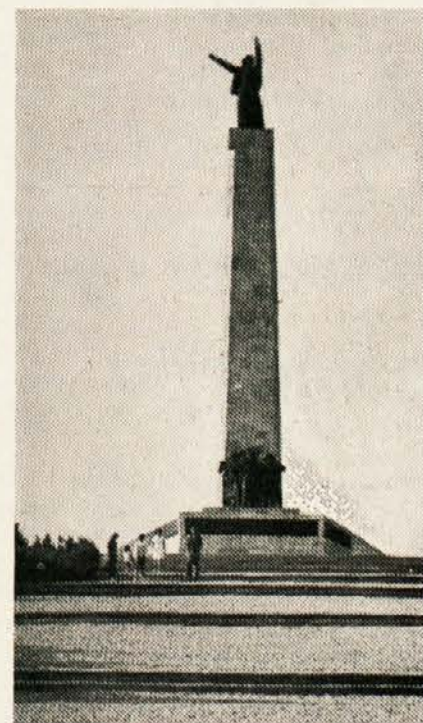
Zelo razgibana je tudi kulturno-umetniška dejavnost raznih narodnosti tako na amaterski kakor na profesionalni podlagi. Veliko števi-

lo časnikov in časopisov izhaja tudi v jezikih različnih narodnosti. Med glavne informativno-politične liste spadajo npr. „Dnevnik“ in „Poljo-privrednik“ (v srbohrvaškem jeziku), „Magyar szo“ in „7 nap“ (v mad-

žarskem jeziku), „Hlas ludu“ (v slovaškem jeziku), „Libertatea“ (v romunskem jeziku) in „Ruske slovo“ (v rusinskem jeziku).

Tudi oddaje radiopostaje v Novem Sadu so v vseh petih jezikih, vrhu tega pa oddajajo v 17 lokalnih radiopostajah še v številnih drugih jezikih, odvisno od narodnostnega sestava teh krajev. Prav tako tudi televizijske sporede oddajajo v vseh petih enakopravnih jezikih Vojvodine.

Socialistična avtonomna pokrajina Vojvodina pa ni zanimiva samo glede vzglednega urejevanja nacionalnega vprašanja, temveč tudi zaradi gospodarske pomembnosti za celotno Jugoslavijo. Bogata in plodna zemlja vojvodinskih ravnin proizvaja okoli 50 % poljskih pridelkov Jugoslavije, med njimi koruzo, pšenico, sladkorno peso, sončnice idr. Kmetijska zemljišča na katerih pridelujejo te kmetijske produkte, so 43,6 % v družbeni, 56,4 odst. pa v privatni lasti; 38 % prebivalstva je zaposlenega v kmetijstvu. Vojvodini je poleg tega uspešno znatno stopnjavati tudi proizvodnjo nafte in naravnega zemeljskega plina. Znala pa je izrabiti tudi tople vrelce ter z 930 km dolgo kanalsko mrežo vodo Donave, Save in Tise za namakalne in transportne namene.

Mogočni spomenik na Fruški gori priča o junaštvu Vojvodine med NOB, ko so se kovalo bratstvo enakopravnih narodov in narodnosti

Občina Pliberk ima končno svojega župana

Po dolgem času negotovosti in ugibanja, kdo naj bo novi župan dvojezične občine Pliberk, je zadnji ponedeljek padla končno odločitev. Z glasovi SPO in EL je bil izvoljen za novega župana Franz Mikusch (SPO), ki obvlada tudi oba deželna jezika. S tem je izgubila OVP, ki je zadnja leta stavila župana, to važno mesto v občini.

Pred tednom dni pogajanja posameznih frakcij še niso bila tako daleč, da bi izvolili župana, sedaj pa je EL Pliberk, ki stavi s Fricem Kumerjem drugega podžupana podprla Mikuscha, ker se mandatarjem EL zdi ta rešitev boljša glede vsestranskega sodelovanja v korist občanov pliberške občine, čeprav odločitev ni bila lahka.

V novi mestni svet so bili izvoljeni župan Franz Mikusch (SPO), podžupana Friedrich Oschmütz (OVP) in Fric Kumer (EL) ter Othmar Mory in mag. Raimund Grilc (oba OVP), Valentin Vauti (SPO) in Stanko Vavti (EL).

Volitev novega župana je vodil

najstarejši občinski mandatar Ignac Domej (EL). Obstajalo pa je zelo veliko zanimanje za volitve, zato je bila gostilna tudi do zadnjega kotička napolnjena, nekateri pa so tudi glasno komentirali volilni postopek in stališča, ki so jih po volitvi podali zastopniki posameznih strank. Nekateri so se na primer razgrajali, ko je zastopnik EL Fric Kumer podal najprej v slovenščini, nato pa v nemščini stališče svoje frakcije do izvolitve novega župana in nadaljnjega delovanja. Ker je govoril najprej v slovenščini so dejali med drugim: „vidite tako se začel!“ Stališče EL Pliberk objavljamo v celoti:

„ENOTNA LISTA Pliberk je že v

volilnem boju jasno izpovedala, da hoče vestno sodelovanje z vsemi, ki želijo dobrobit naši občini. Hočemo torej odgovorno sodelovati nadaljnji razvoj naše občine in pomagati vsakemu občanu tako na gospodarskem kakor tudi na kulturnem področju. Tudi v naprej se bomo odločno zavzemali za enakopravnost vseh občanov, ne glede na njih jezik ali mišljenje. Veseli nas, da obvlada naš novi župan tudi slovenščino kot drugi deželni jezik.

Pripravljeni smo odgovorno sodelovati v občinski hiši z vsemi odborniki, ki so demokratičnega mišljenja in katerim leži na srcu nadaljnja usoda vseh naših občanov.“

Druga podelitev bralnih značk na Koroškem

Na pobudo Slovenske prosvetne zveze je lani na Koroškem prišlo do prvega tekmovanja za bralne značke. Za branje slovenskega besedila, so se lani odločili mladi člani Slovenskega prosvetnega društva „Herman Velik“ v Selah — Kotu in gojenci dijaškega doma Slovenskega šolskega društva v Celovcu. Tako je bilo tudi letos, kjer so podelitveno slovesnost povezali z obiskom štirih slovenskih pisateljev iz Ljubljane.

Polonca Kovač, Niko Grafenauer, Leopold Suhodolčan in Tone Pavček so prišli na povabilo Slovenske prosvetne zveze in se ob spremstvu tajnika Andreja Kokota najprej ustavili v Selah-Kotu in mladim bralcem izročili bralne značke ter se jim predstavili z branjem iz njihovih del. To je bilo lepo doživetje za mlade bralce, ki so v letošnjem letu spet prebrali vrsto lepih slovenskih knjig. V Selah je njihov mentor marljiva Marta Velik, ki skrbi za potujočo knjižnico in tako tudi za to, da knjige pridejo do bralcev.

V dijaškem domu SSD je za posredovanje knjig skrbela Šudijska knjižnica SPZ oz. njene uslužbenke, skrb

za branje pa so imeli vzgojitelji tega zavoda. Tako je bil obisk tudi v dijaškem domu izredno prisrčen in je gotovo bil nova pobuda, da bodo gojenci tega zavoda v prihodnjem šolskem letu spet segli po branju.

Pisatelji, člani Društva slovenskih pisateljev iz Ljubljane pa so ob tej priložnosti na posredovanje SPZ obiskali tudi Slovensko gimnazijo, kjer jim je ravnatelj dr. Reginald Vospersnik omogočil nastop pred dijakimi obeh petih razredov naše srednje šole. Pri tem se je pokazalo, da so taki obiski izredno koristni, saj imajo dijaki tako najlepšo možnost spoznati dela sodobnih pisateljev. Živo srečanje z avtorji je za slehernega dijača posebno lepo doživetje. Kakor pri prejšnjem tako se je tudi pri sedanjem obisku 18. junija ponovno pokazala potreba po večkratnih obiskih slovenskih pisateljev med našo mladino. Zato je povsem razumljivo, da bo SPZ tudi v prihodnje organizirala take obiske, posebno pa se bo trudila, da bo v sodelovanju z ravnateljstvom Slovenske gimnazije v prihodnjem šolskem letu prišlo do tekmovanja za bralne značke tudi na tej šolski ustanovi.

Škofiče:

Umrli je najstarejši občan

Pred dnevi smo spremili k zadnjemu počitku na škofiško pokopališče najstarejšega občana naše občine Andreja Anderwalda pd. Oželna s Suhe. Umrli je v 93. letu starosti. Pokojni je bil navdušen kmet in dober oče, ki je svoje otroke vzgojil v zveste člane svoje narodne skupnosti. Doma je bil pri Hovajniku na Klopcah. Leta 1912 pa je kupil od celovške bratrnice in posojilnice kmetijo na Suhi, kjer danes gospodari njegov vnuk, ki mu je tudi ime Andrej. Za življenjsko družico si je izbral Kanovecovo dečvo z Dobajne.

Kljub obilnemu delu na kmetiji, pa je Ožel našel vedno potreben čas, da se je posvečal kulturno-gospodarski dejavnosti našega ljudstva. On je bil zadnji še živeči ustanovni član takratne kulturne organizacije, ki se je imenovala „Slavček“ ter aktiven združnik in odbornik hranilnice in po-

sojilnice v Škofičah. Zaradi splošne priljubljenosti in naprednega gledanja, je bil izvoljen tudi za občinskega odbornika in se zavzemal za interese svojega domačega ljudstva.

Zaradi njegove dejavnosti v dobrobit naše narodne skupnosti, je bil kot mnogi drugi koroški Slovenci v času nacističnega režima leta 1942 izseljen oziroma preganjan z domače grude. Njegov križev pot se je odvijal na daljnem Hesselbergu na Nižjem Frankovskem. V sobi, kjer je v normalnih razmerah prostora za dva človeka jih je bilo natrpanih 30. Kljub naporom in trpljenju so Ožel-novi srečno prestali ta kruti in surovi čas. Ožel je začel obnavljati opustošeni dom in se takoj tudi vključil v obnovno po nacistih uničenega kulturnega kot gospodarskega življenja.

Pokojni je bil trden značaj skratka mož, ki ni mnogo govoril temveč ukrepal. Kako je bil priljubljen in spoštovan med prebivalstvom, je prepričljivo pokazal njegov pogreb, katerega se je udeležila velika množica ljudi, med njimi tudi mnogo bivših izseljencev-sotrpinov. Ob odprtem grobu, posejanim s številnimi venci, med katerimi je bil tudi venec Zveze slovenskih izseljencev, sta se od dragega pokojnika poslovila predsednik zveze slovenskih izseljencev Lovro Kramer tako v imenu bivših izseljencev kakor tudi v imenu domače posojilnice ter predsednik SPD „Edinost“ Herman Jäger v imenu domače slovenske prosvetne organizacije. Z lepo domačo slovensko pesmijo so se poslovili tudi pevci SPD „Edinost“ in pokojniku tako izkazali svojo poslednjo čast. Pogrebni obred je lepo opravil domači župnik Nadrag.

Pokojnega Andreja Anderwalda bomo ohranili v častnem spominu, svojem pa ob težki izgubi izrekamo naše globoko sožalje.

Slovensko prosvetno društvo „Trta“ v Žitari vasi

V A B I L O

„S pesmijo in plesom v poletje“

v nedeljo, dne 15. julija 1979 ob 20. uri pri Rutarju v Žitari vasi.

Nastopajo: moški zbor domačega SPD „Trta“

Obirski ženski oktet z novim programom pesmi, ki so jih vtisnili na pravkar posneto 2. ploščo

Po koncertu bomo zaplesali po vižah in melodijah slovenskega ansambla „VESELI VANDROVČKI“ iz Kanade, ki prvič nastopa med Koroškimi Slovenci. Prijatelje in znance, ki jih navdušuje slovenska pesem in radi zaplešejo ob poskočnih polkah in valčkih, prav prisrčno vabimo.

S številnim obiskom bomo pozdravili in se oddolžili slovenskim gostom iz daljne Kanade.

Društveni odbor

Ali je to enakopravnost?

Kakšna je enakopravnost, če v deželi, kjer Slovenci živimo nad tisoč let in ko zahtevamo v domačem slovenskem jeziku vozovnico, je pa ne dobimo. Takšen primer zapostavljanja pripadnikov avtohtonega ljudstva in kratenja človekovih pravic se je pri-meril v soboto 16. junija na celovškem glavnem kolodvoru, kjer je okrog 50 mladincev slovenske narodnosti zahtevalo vozovnico v slovenskem jeziku. Zaradi ignoriranja izdaje zahtevanih vozovnic je nastala velika gneča, kar je razumljivo, saj brez vozovnice ni dovoljeno uporabljati vlaka. Ker jih mladinci niso prejeli na kolodvoru, so poskušali srečo v vlaku. Vsekakor je to sramoten način ravnanja s sodeželani drugega jezika in to kljub temu, da je zvezni kancler dr. Bruno Kreisky predlagal, da je Slovincem treba dovoliti uporabo materinščine v javnih uradih. Ne glede na to, je uporaba materinščine garantirana tudi v pravi-lih človekovih pravic; zlasti pa naj bi to veljalo za deželo, kjer živi avtohtono slovensko ljudstvo že nad tisoč let.

Ničkolikokrat smo že brali v koroškem in avstrijskem tisku, kako se Avstrija zavzema za človekove pravice drugih narodov. Pametno bi bilo, da bi se tudi sama pogledala v zrcalo in začela pometati pred lastnim pragom. Tudi moramo ugotoviti, da se položaj naše narodne skupnosti kljub zatrditvam oblasti, da je vse v redu, ni izboljšal. Še vedno so na delu sile, ki nikakor ne kažejo pripravljenosti, da bi prišlo do mirnega sožitja v deželi. In tega potrebujemo vsi in prav

zaradi tega ne bi smelo priti do takšnega škandala kot smo ga doživeli na celovškem glavnem kolodvoru. Da more manjšina obstajati, potrebuje posebnih pravic pri katerih uporaba materinščine ni dar milosti — kakor si to nekateri predstavljajo — temveč osnovna pravica vsakega človeka. To načelo, da imata obe koroški narodnosti pravico uporabe svojega materinega jezika, naj bo vodilo za boljše bodočnost in medsebojno razumevanje v deželi.

Koroška dijaška zveza je v zvezi s to očitno diskriminacijo dala posebno izjavo za tisk, v kateri ostro obsoja takšno ravnanje, ki zelo škoduje prizadevanjem za pomiritev v deželi in poziva vse Korošce, da bi prispevali svoj delež v prid mirnega sožitja obeh narodnih skupin.

Na srečanje koroških partizanov pod Storžičem

V nedeljo 1. julija se bodo ponovno srečali bivši koroški partizani od tu in onstran Karavank in sicer tokrat pod Storžičem.

To je četrto srečanje in ga prireja občina Tržič. Prvo srečanje je priredila kranjska občina na Jezer-skem, drugo jeseniška občina pod Golico, tretje srečanje pa radovljiska občina v Radovni.

Zbor bo ob 11. uri pred planinsko postojanko „Dom pod Storžičem.“ Ta kraj so organizatorji izbrali zaradi tega, ker so tam leta 1941 padli prvi partizani. V spomin na te žrtve obhajajo Tržičani vsako leto svoj občinski praznik.

Tokrat se bodo spet srečali bivši partizani, ki so se v sklopu koroških odredov borili na ozemlju „ti-sočletnega rajha“. Takrat, ko so fašistični vojaki imeli zasedeno skoraj celo Evropo in še del Severne Afrike, so bili slovenski partizani edina vojska, ki se je borila na ozemlju nemškega rajha. Nosilci tega boja pa so bili koroški partizani, ki so prenesli iskro upora tudi med nemškogovoreče rodoljube. Njihov skupen cilj je bil — uničiti nacizem.

Na prireditve vabita Področni odbor koroških partizanov za Gorenjsko in Zveza koroških partizanov v Celovcu. Z avtom je možno priti prav do zbornega mesta, ki se nahaja na lepi privlačni točki tik pod severnim ostenjem Storžiča.

Slovensko prosvetno društvo „Bilka“ v Bilčevsu vabi na

ZAKLJUČNI VEČER GLASBENEGA POUKA

v soboto 7. julija ob 19.30 uri pri Ogrisu - Miklavžu v Bilčevsu. Ob tej priložnosti nam bodo naši mladi učenci-glasbeniki pokazali kaj so se v minulem šolskem letu naučili. Na prireditvi vabimo starše in vse, ki jih glasbeno udejstvovanje naše mladine zanima.

POPRAVEK

V prejšnji številki (na četrti strani) je v naslovu prispevka Vavti Ilke iz Železne Kaple prišlo do neljube napake, ki jo tokrat radevolje popravljamo. Naslov članka se pravilno glasi — Tamburaši SPD „Zarja“ v Železni Kapli obiskali tovariše v Gorici in ne kot je bilo pomotoma zapisano — dijaki SSD ...

Slovenska prosvetna zveza v Celovcu vabi na

srečanje fotoamaterjev

S ČLANI FOTOKLUBA „PUHAR“ IZ KRANJA

v nedeljo 1. julija 1979 v Selah

Zbirališče in odhod proti Selam ob 7. uri zjutraj izpred restavracije Mlečnik v Kožentavri.

Na čbmočju sončnih Sel bomo pod strokovnim vodstvom mojstrov fotografije fotokluba „Puhar“ zbirali motive v naravi in se urili v fotografiranje na prostem.

Prijatelji fotografije, zlasti pokrajinske, prisrčno vabljeni!

Mladina iz dekanije Borovlje vabi na

NOČNI POHOD NA MACNO v noči od petka 29. 6. na soboto 30. 6. 1979

Zberemo se 29. 6. ob 21. uri na Kočuhu (kjer se odcepi pot na Macno). Mladino bodo spremljali bogoslovci; vsak ima možnost, da se v skupinskih pogovorih obrne na teologe z vprašanji in problemi. Ob sončnem vzhodu bo na Macni skupna sv. maša. Ob deževnem vremenu bomo pohod preložili. Tudi mladina iz ostalih dekanij prisrčno vabljeni!

„Oder mladje“ Koroške dijaške zveze v Celovcu vabi na

50. predstavo

ki bo v torek 3. julija ob 16.30 uri na farovski skednji v Bistrici na Zilji.

Prireditelj: farna mladina v Bistrici na Zilji

Igrajo spevoigro Svetlane Makarovič HIŠA TETE BARBARE

„Oder mladje“ Koroške dijaške zveze v Celovcu vabi na spevoigro Svetlane Makarovič

HIŠA TETE BARBARE

Prireditelj: Otroški vrtec v Šentpetru pri Šentjakobu

Čas: torek 3. julija ob 14. uri

Kraj: otroški vrtec pri šolskih sestrah v Šentpetru pri Šentjakobu v Rožu

Slovensko prosvetno društvo „Kočna“ v Svečah vabi k odkritju spomenika

Andreju Einspielerju

OČETU KOROŠKIH SLOVENCEV

ki bo v nedeljo 1. julija 1979 na sejmišču v Svečah pred domom umetnika Franceta Goršeta. Popoldne ob 14.30 uri pa je v Kulturnem domu na Bistrici v Rožu jubilejna prireditev, pri kateri bo na razpolago tudi zanimiva publikacija, ki jo je izdalo društvo „Kočna“ ob 70-letnici obstoja.

Pri prireditvi na Bistrici sodelujejo: moški pevski zbor SPD „Kočna“, moški pevski zbor SPD „Jepa-Baško jezero“, mešani pevski zbor St. Janž v Rožu, moški pevski zbor „Anton Tomaž Linhart“ iz Radovljice, folklorna skupina KPD „Planina“ iz Sel in mladina iz Sveč z zborna recitacijo

Slovenci in Slovenke! V nedeljo vsi v Svečah in na Bistrico v Rožu

Ne dopustimo, da pridejo v pozabo

Slovensko planinsko društvo v Celovcu se zelo prizadeva, da bi avtohtona gorska imena na južnem Koroškem, ki so v nevarnosti, da pridejo v pozabo, spet obudilo k življenju. Mnogo je imen za katere poznamo samo še nemško poimenovanje. Čeprav živimo na dvojezičnem ozemlju, se dvojezičnosti ne upošteva, to predvsem tudi zaradi tega ker so še vedno na delu sile, ki se držijo znanega načela „naredite mi deželo nemško“. S prospekti v turizmu, z zemljevidi ter z vsemi mogočimi drugimi javnimi občili, se dela v škodo manjšine v deželi. Čeprav opozarjamo oblasti, da naj nekaj ukrepejo proti temu načrtnemu ponemčevanju, naletimo vedno na gluha ušesa.

Kakor smo že omenili se Slovensko planinsko društvo na Koroškem zelo prizadeva za ohranitev oziroma poživitev avtohtonih slovenskih gorskih imen. V zvezi s tem smo namestili v pogorju Kepe, to je na območju slovenske planinske postojanke dvojezične kazipote. Nadalje prirejamo izlete v domače gore predvsem z namenom, da bolj spoznamo posebnosti naših krajev, kamor povabimo tudi domačine, ki nam zlasti na področju toponimije mnogo pomagajo. Izlete, ki jih prirejamo niso samo družabnega značaja, marveč so hkrati tudi študijske ekskurzije. Področje poimenovanja gorskih imen je še vedno zapleteno in pomanjkljivo, zato je treba imeti, kjerkoli se nahajamo planinci, vedno odprta ušesa.

Velik napredek v imenoslovju našega gorstva, zlasti na območju Karavank je pripisati pred leti izdanemu planinskemu vodniku Stanke Klinařja „Karavanke“, ki je močno posvetil v temo gorskega imenoslovja osovinih Karavank. Kljub temu pa je treba priznati, da je na zemljevidih tega območja še vedno precej belih mest, ki jih hočemo raziskati in po možnosti odstraniti. Danes si bomo poglobljevali ogledali gorsko gmoto, ki v obliki podkve obroblija znamenito dolino Poden nad Slovenjim Plajberkom, kjer je bilo pred nedavnim uspelo srečanje slovenskih planincev iz zamejstva in Slovenije. Dolina Poden je najlepša in najprivlačnejša dolina v Karavankah. Biser tega kraja pa je vsekakor slovita Mlake (Märchenwiese) pod severno steno Vrtače. Iz Slovenjega Plajberka vodi do Podnarja (gostilna in kmetija) lepa vozna cesta. Tu se začne narodni park Poden-Vrtača (Natur-schutzgebiet Bodental-Veratscha). Od Podnarja je še 20 minut do Mlake, romantične ravnine sredi gozda s prelepim pogledom na ostenje Vrtače in na najbolj markantni vrh v Karavankah Palec (ki ima tudi vzdevek karavanski Mat-

terhorn). Veliki poznavalec Karavank in rojak iz Slovenjega Plajberka dr. Josip Šašel (živel in umrl v Sloveniji) je Poden označil za „najmičnejši dol osovinih Karavank“.

Dolina Poden se razteza v smeri sever—jug. Naš namen je, da opišemo po možnosti vse vrhove, ki obdajajo to dolino. Začeli bomo na vzhodni strani ob vznožju doline. Zaradi značilne oblike ima gorska gmota, ki se vleče od potoka Zabnice (ki priteče iz Podna) proti severu do Svete peči (Heilige Wand) 1600 m, naziv Kozji hrbet. (V avstrijskih specialkah je to območje razdeljeno na dva dela: nižji severni se imenuje Geifhrucken; višji južni pa Warant). Takšnih nejasnosti je v imenoslovju gorskih imen, zlasti pa na dvojezičnem ozemlju, vedno dovolj. V območju masiva tega Kozjega hrbta je od severa proti jugu cela vrsta gorskih vrhov in značilnih mest kot so to Počina (kmetija Pošnikar), Kačjak, Mačičo-

proti Podnu. Elegantni skalnati vrh, ki ga od Rjavice loči sedlo Dolič (1640 m) je Palec (2028 m), ki je v avstrijskih kartah pomotoma označen kot Selenitza. S tem smo dosegli glavni greben Karavank v sklopu katerega se nad dolino Poden vrstijo v smeri proti zahodu nadaljnji vrhovi — Zelenjak. (Palec in Zelenjak loči med seboj sedlo Zleb, s katerega se spuščata slrm kuloar v Poden), najvišji vrh nad Podnom 2180 m visoka Vrtača ter Svačica, 1958 m (Bielschitz). Najnižja točka med Vrtačo in Svačico se imenuje sedlo Vrtača, od koder je pozimi čudovit spust s smučmi v Mlake oziroma v Poden.

S Svačice se gorovje, ki obdaja Poden ostro obrne nazaj proti severovzhodu. Najnižja točka med Svačico in Ovčjim vrhom 2024 m (Kosiak), oziroma njegovo jugovzhodno ramo, se imenuje Vrtača, 1712 m (Matschacher Sattel). To sedlo je tudi prehod iz Podna na Mačensko planino oziroma v sosednjo dolino Rute nad Bistrico v Rožu. Neposredna vzpetina nad Vrtali v jugovzhodni rami Ovčjega vrha je Mali vrh oz. Mali Vogel 1884 m ter nekoliko višja Suha peč. Pod Vrtali je s klini in vrvc zavarovana steza, imenovana Štince; nekoliko pod Štincami pa je Kresišče, kjer so nekoč pastirji z Vgrizove planine kurili kresove. Nadaljnji vrh proti severu je Kosmatica, 1659 m (Kosmatitz) pod katero se razprostira Vgrizova planina s prelepim pogledom na Vrtačo in njegove gorske vazale. Kosmatici sledi Veliki rob, 1646 m (Großer Rain) in Vgrizev vrh, 1338 m (Ogrisspitze). Zadnji in vedno nižji obronki, ki ločijo Poden od plajberške doline pa so Izroba, Brdo (na Brdi), Pustofa, Dolič, Palčev rep itd. Slednja imena označujejo predvsem gozdove in travnike.

Tako smo imensko po hribih obkrožili dolino Poden. Prav gotovo je še mnogo gorskih oziroma ledinskih imen, ki nam še niso znana, poznajo jih pa domačini. Zato vas prosimo, dragi bralci, da nam pomagale pri iskanju pristnih domačih imen, veseli bomo vsake dopolnitve in kritične pripombe, saj nam gre dejansko samo za to, da ohranimo to, kar so nam posredovali naši predniki. Tega bogastva je še na pretek, vendar ga je treba zbrati in registrirati.

O B I Š C I T E Werner Bergovo razstavo V PLIBERKU

va peč (po kmetu Mačiču), Vrtaljšje, (gozdni kotel) Požarje, Lom (na starih specialkah Avstro-cgrske je bila označba Plas), Strahova planina (vzhodno od Svete peči nad Brodmi) in Sveta peč. To ime izvira iz turških časov, ko so se prebivalci zatekli na goro, Turki pa so menda obličali v severnem dolcu Vrtaljšja, ko so naskakovali kristjane na Sveti gori. Nadaljnja markantna mesta proti glavnemu grebenu Karavank so skalni kotel Medvedjak; velika, srednja in mala Bela peč (Weiße Wand) nad Podnom ter mogočni vrh, ki se dviga nad Podnom, Rjavica, 1789 m (Rjautza). Ime ima po rjavkasto-rdečih stenah, ki jih kaže

Kako smo spravili volka pred sodišče

Zarko Petan: Obtoženi volk, 5. b gimnazija za Slovence idr., scena: Štef Potočnik, kostumi: Mojca Hribnik, lektorat: Janko Messner, glasba: Darjan Božič, našludiral z igralci: Joško Kovačič, inšpicient: Vinko Kokot, režija: Marjan Srienec.

Neki dan, v neki slovenski uri se je porodila misel. Najprej v glavi našega učitelja slovenščine („Pravi dijaki so samo tisti, ki se tudi zunaj šole trudijo na kakršnekoli področju kulture“) in nekdo v razredu se je spomnil, da so neki osmošolci davno pred nami igrali pravo komedijo in z njo celo zaslužili lepe cekine za maturitelno potovanje. Profesor Pinter — da je tudi igral zraven in dr. Jelen-ova — sami znameniti maturanti. In kdo od nas ne bi hotel postati neki dan znamenit? In če pravi naš učitelj, da brez komedije to ni mogoče, jo pač igraymo, kaj potem, če smo šele v petem razredu?

Taka — in nič drugačna — je bila v začetku naša beseda, preden je meso postalo.

To pa je bil hud, naporen proces! Najprej smo prebrali pet različnih dramskih tekstov in o njih referirali v razredu. Potem smo izglasovali, katerega se bomo lotili. Petanov „Obtoženi volk“ se nam je zdel najbolj primeren. Stopili smo do poklicnega režiserja Marjana Srienca. Bil je takoj pripravljen, naš sklep ga je zelo razveselil. Malce se je z nami pogovoril, pa je že vedel, kdo je za katero vlogo, in mu jo je dodelil. A kaj, če ti na vsem lepem začne stavkati sam VOLK! Pa tudi SODNIKU se ne ljubi zasliševati ga. Celu posredovanje same raz-

redničarke ne zaleže nič — nočeta več. Kaj zdaj? Ali bomo vso stvar pustili in poslali režiserja domov? Ne, tako hitro pa ne odnehamo. Čeprav bi morala biti ta igra razredno delo, morala RDEČA KAPICA na pol v sosedni razred, da si tam „sposodi“ kakkega volka zase in za babico — saj mora vendar biti požrla...

Tako si je treba razlagati, da imamo na gledališkem listu ob dijaki 5. b tudi nekaj imen iz drugih razredov. No, ta problem je bil zdaj rešen. Zbrali smo si tako zasedbo: Volk — Vili Ošina, Sodnik — Mihael Vrbinč, Tožilka — Marica Hribnik in podpisana, Branilec — Anton Hribnik, Rdeča kapica — Marija Stingler, Babica — Marija Feinig, Lovce — Franc Mandelc, Jakob in Viljem Grimm — Mirko Wieser, Medved — Franc Novak, Zaječ — Franc Karničar, Lisica — Rozi Tratar, Paznik — Marko Hudl.

In kaj mislite, koliko ur je šlo za vaje? Nihče jih ni štel, toliko jih je bilo. Problem je bil tudi — kdaj jih nastavit.

V ponedeljek tedaj morata Volk in Grimm od dveh do štirih k rušini, Sodnik pa igra do pol petih klavir in nato se premetava po blazini, ker uganja judo. Tožilka pa igra do sedmih harmoniko.

V torek? Kje pa! Tožilka ima od dveh do štirih jazz-gimnastiko, Babica pa kitaro.

V sredo? O — la-la! Ca ne va pas bien... Sodnik, Tožilka in Babica so ta dan popoldne pri francoščini.

V četrtek? To je pa že od vrage. Tedaj prepevajo Sodnik, obe Tožilki in Rdeča kapica od pol treh do pol šestih pri zborovskem petju.

Kaj pa v petek? Spet francoščina. Paznik, Branilec in Medved pa imajo italijanščino...

Tako. Pa mi povej človek, kdaj naj bi vadili! Saj pridejo potem še šolske naloge, treba je giliti latinske sklanjatve, potem so nogometne tekme pa še kak zdravniški termin in kdo ve kaj še vse...

Pa se ne čudite, da smo kljub vsemu prišli do premiere? Jaz se. Zahvaliti se moramo izredni režiserjevi potrpežljivosti, malo pa tudi sami sebi, da smo zdržali — sploh za zadnje dni, ko smo vadili včasih prav do enajstih. Celovec je tedaj že spal zasluženo spanje, ko smo mi še zmeraj sodili nedolžno-hudobnega Volka in učili Rdečo kapico plesnih korakov.

Veliko truda nam je bilo treba, da smo spravili Volka pred sodišče. Ampak zelo bomo veseli, če bomo gostovali po Koroški in vas za kako uro odpeljali proč od vsakdanjih skrbi.

Sonja Kelih, Tožilka in učenka 5.b

Uradni dnevi

v krajih razpuščenih sodišč

S 1. julijem 1979 bodo prenehala delovati razpuščena okrajna sodišča Rožek, Obervellach in Winklern, katerih delokrog prevzame ta okrajni sodišči Beljak oz. Spittal, ki bosta imeli v bodoče redne uradne dneve v krajih razpuščenih sodišč.

Okrajno sodišče Beljak bo imelo uradni dan v Rožeku vsak tretji torek v mesecu, in sicer od 8.30 do 12.30 ure na občini; vsak prvi torek v mesecu pa bo imelo okrajno sodišče Beljak uradni dan v Sentjakobu v Rožu, in sicer od 8.30 do 10.30 ure na občini.

Uradni dan bo imel predsednik ali drug sodnik tistega okrajnega sodišča, ki je prevzelo delokrog razpuščenega sodišča. S temi uradnimi dnevi naj bi se po možnosti čim večjemu številu oseb skrajšala pot do sodišča. Zato bo na uradnih dnevih možno opraviti vse sodniške zadeve, izvedene pa bodo tudi obravnave in zaslišanja. Prav tako bo možno oddati pismene vloge oz. dati na zapisnik ustne predloge.

Koordinacijski odbor za letovanje otrok — Celovec, Spitalgasse 12, javlja, da ima na razpolago 100 prostih mest za letovanje otrok v Val-deltiri v času od 10. do 24. avgusta 1979.

Prijave na naš naslov najkasneje do konca julija.

Dvojezična južna Koroška

Salzburški solidarnostni komite za pravice manjšin je vabil 9. junija 1979 na prireditev pod geslom „Zweisprachiges Südkärnten“, z namenom, kritično presoditi nekatere probleme, ki se pojavljajo na južnem Koroškem v okviru takoiimenovane manjšinske problematike. Predavala sta dr. Hanns Haas, univerzitetni docent na zgodovinskem inštitutu v Salzburgu, ter dr. Gero Fischer, univerzitetni docent na slavističnem inštitutu na Dunaju. Dr. Hanns Haas, znan predvsem po knjigi „Österreich und seine Slawen“, je eden najbolj informiranih avstrijskih zgodovinarjev o problemih koroških Slovencev. Dr. Gero Fischer pa bo jeseni pri SIC izdal knjigo pod naslovom „Das Slowenische in Südkärnten“.

Referat dr. H. Haasa: „Germanisierung als strukturelle Gewalt“ je vzbudil precej pozornosti med poslušalci. Do sedaj se je znanost ukvarjala s koroškim manjšinskim problemom le malo in to skoraj izključno z izjavami iz političnega življenja, z aktualnimi konflikti in podobno. Torej je šlo le za neko popisovanje aktualnega dogajanja na južnem Koroškem. Referent pa je skušal iz družbeno-zgodovinskega stališča analizirati stroj koroškega manjšinskega konflikta. Stavil si je vprašanje, ali se odražajo v tem konfliktu globlji družbeni konflikti, ali pa so sploh družbeni konflikti podlaga manjšinskim konfliktom? Postavil je tezo, ki se bavi s povezavo med družbeno situacijo in manjšinskim konfliktom kot nacionalnim konfliktom: koroški nacio-

nalni skupini sta neenaki kar se tiče njunih dohodov k družbenim področjem njunega ozemlja, neenaki, kar se tiče možnosti razpolaganja s temi področji, to se pravi, da sta nemškogovoreči in slovenskogovoreči Korošec neenaka, enostavno rečeno, glede razmerja lastnine in oblasti.

Do sedaj se je manjšinski konflikt na Koroškem gledal samo pod vidikom takoiimenovanega jezikovnega konflikta, to se pravi, da je šlo predvsem za uveljavlo posebnih jezikovnih in kulturnih lastnosti in problemov. Temu jezikovnemu interpretacijskemu nastanku pa je skušal referent postaviti nasproti, da konflikt pravzaprav ni utemeljen v tem kulturnem in tudi ne v prvi vrsti političnem razpravljanju, temveč v družbenem konfliktu. V teku zgodovine si je nemškogovoreči višji sloj na Koroškem prilastil prav vse ključne gospodarske pozicije, tako da so Slovenci še danes odrezani od možnosti razpolaganja s sredstvi gospodarske oblasti. Posebno je za razvoj v novejšem času važno dejstvo, da je ob industrijskem razvoju profitiralo predvsem dominantno nemškogovoreče prebivalstvo. Toliko k ekonomski realiteti.

Nemškogovoreči višji sloj je imel od vsega začetka interes, da je hierarhična struktura med nemškogovorečim višjim slojem ter slovenskim narodom naprej obstajala in sicer ne samo na ekonomski ravni, temveč tudi na ravni oblasti in na področju državne uprave, kjer je nemški višji sloj imel dominantno pozicijo. Državni aparat je bil in je ostal do danes prvi in največji instrument protislovenske politike in sicer tako, da je spravil Slovence v odvisnost. V drugi polovici 19. stoletja, ko je nastalo slovensko meščansko gibanje, ki je oporekalo dominanci nemškega višjega sloja, to ne drži več. V tej situaciji so bili oblastniki Koroške primorani, da z ustreznimi ukrepi zagotovijo njihovo oblast. In takrat se je močno razvila nemškonacionalna

ideologija, ki je predvsem trdila, da je obstoječe hierarhično stanje med nemškogovorečim in slovenskogovorečim Korošcem naravno in nepreklicno. Ta trditev velja za nemškonacionalno ideologijo še danes kot prvi nastavek. Posebni ukrepi naj bi predvsem počasi odtujili slovenski narod od lastne narodnosti in jezika in ga germanizirali. Za referenta ima germanizacija instrumentalen značaj v zvezi z zavarovanjem oblasti, kajti le pod pogojem, da bodo koroški Slovenci v doglednem času germanizirani, bo odstranjena nevarnost, da bi postala pozicija oblastnikov negotova.

Nemški višji sloj je moral v teku zgodovine večkrat s posebnimi ukrepi zavrniti slovensko emancipacijsko gibanje predvsem v drugi polovici 19. stoletja. Koroški nemški nacionalisti so delili Slovence v narodno zavedne (nacionalne Slovence — Nationalslowenen) in take, ki so ostali v gospodarski in politični odvisnosti. Pozneje pa je nemškonacionalna ideologija šla še dalje in trdila, da takoiimenovani Nemcem naklonjeni Slovenci sploh niso Slovenci ampak samostojna skupina, takoiimenovani vindičarji. K podlagi protislovenske politike pa se pridruži tudi takoiimenovani Bekehtnisprinzip — načelo priznanja, to se pravi, da je Slovenec bil primoran, da prizna ali pa zavrne nemško nadvlado. Na podlagi tega načela so trdili nemški nacionalisti, naj se tudi preuči nacionalna struktura Koroške. Razumljivo je, da so na Koroškem ljudska štetja merila za pritisk, kateri sloni na Slovincih in je tudi vzrok, da KHD zahteva, da mora biti izpolnitev državne pogodbe vezana na posebno ljudsko štetje.

Obliko oblasti nemške buržoazije na Koroškem bi lahko označili tudi kot strukturno nasilje. Strukturno nasilje števila izposojenk iz nemškega jezika v slovenščini dokaz v toliko, če razumemo nasilje kot posebno agresivno obli-

Šipek in vrtnica

Ob robu gozda je domoval velik grm samih šipkov.

„Ne tišči me!“ zakriči mali šipek v gosti šumi, „saj niti dihati ne morem več.“

„Menim se za takega smrkavca, ki še platno prodaja,“ ga zaničljivo zavrne večji bratec, ki se bohotno šopiri nad svojimi manjšimi bratci. Nekateri mu segajo komaj do kolen. Očka Trnovec pa kima in dremlje ter se za nič več ne zmeni. Vse telo mu je izsušeno, koža raskava in hrapava. Zadnji življenjski sokovi se leno pretakajo in vse kaže, da bo očka Trnovec vsak hip usahnil. Starost mu pač že od vseh strani leze v kosti.

„Očka, daj velikemu bratu eno okoli ušes!“ zakričijo mali šipki, saj nas bo vse zadušil.“ Očka pa je onemogel in ne more pomagati. Ne-prestano kima in dremlje sredi svoje dece. Mali šipki silijo na vso moč k soncu in na zrak, a krepki fantalin, ki se je povzpел nad vse druge, jih tlači in se zadovoljno muza.

Pa pride nekega dne Potočnikov Darko. Lopato ima s seboj in pred grmom se ustavi. Dolgo motri šipke, ki se boječe stiskajo k starem očku.

„Ej, ste še drobni,“ zaslišijo šipki Darkove besede. „Tale bo pa dober,“ pravi Darko in pokaže s prstom na močnega fanta sredi drobnih bratcev. Veliki brat postaja jezen in že pripravlja trne, da bi pičil Darka. Darko pa se malo zmeni za njegovo jezo. Že je nastavljal lopato na zemljo in pritisnil z nogo. Hrsk, hrsk, preseka lopata korenine in preden se šipek zave, kako in kaj, je že ločen od svoje družine in tiči v Darkovih rokah.

„Očka, očka, bratci mili, pomagajte mi! Ropar me hoče ugrabiti!“ vpije šipek in zbada s trnjem na vse strani. Prej objesten in prešeren fant, je sedaj ves ponižen, toda mali bratci mu vračajo sedaj milo za drago.

„Nič, nič,“ vpijejo mali šipki. „Darko, le nesi tega srboritega gizdalina, ki nas je hotel vse zadušiti! Hu, kako je sedaj tu svetlo in prijetno!“

Očka Trnovec pogleda samo z enim očesom za sinom, ki odhaja v svet in ne reče ne bev ne mev.

Darko vzame nož, obreže ranjena mesta in hajdi s šipkom domov. Šipku kajpada to potovanje ni bilo po volji. Ne-prestano je skušal zbadati Darka v prste, ga vlačil za hlače in srajco, prešmentani Darko pa je šel svojo pot in, hočeš nočeš, šipek je moral z njim. Doma ga zanese na vrt. Na oglu cvetlične grede ga vsadi v zemljo, in šele nato se šipek potolaži.

„Presneto, tu pa ne bo slabo!“ si misli, ko opazi, koliko komposta je dobil okoli nog, ki jim Darko pravi korenine. „Še lepši fant bom, če me bodo tako pitali,“ se smehlja ter dvigne glavo visoko v zrak. Na večer mu prinese Darko še škropilnico vode.

„Krščenmatiček,“ gode zadovoljno šipek, „tale Darko je pa res zlata duša! Le zakaj sem ga tako zbadal? Pravzaprav bi se moral oprati

vičiti. Toda očka je vedno pravil: „Ne hvali dneva pred večerom!“ Počakajmo še!“

In šipek je čakal in jedel, da je rastel, kakor konoplja, ter je bil videti prav lep. Nekega junijskega dne pa pride Darko z nožem na vrt; v rokah ima majhno očesce.

„Kaj bo pa sedaj?“ gre šipku po glavi. Darko jo maha naravnost k njemu z nožem v rokah.

„Ježeš, zaklal me bo!“ vzdihne šipek in vroče mu postane. Že je spet pripravil trne, da

DOMISLICE

- ☐ Več velja dobro srce kakor vse glave sveta.
- ☐ Izvrševati svojo dolžnost je več vredno kakor junaštvo.
- ☐ Mladina, uči se na napakah svojih očetov.
- ☐ Sreča je negotova in minljiva, dolžnost pa ostane zanesljiva in večna.
- ☐ Kdor dela z veseljem, kar mora, je zadovoljen in srečen.
- ☐ Veliki ljudje začnejo živeti, ko umrejo.
- ☐ Živimo od svojega dela in tujih obljub.
- ☐ Strupeni jeziki najhitreje najdejo skupnega.
- ☐ Norcu se odpusti, pametnemu pa vzame.
- ☐ Med vsemi izkušnjami nam najbolj koristijo slabe.
- ☐ Če zaprete vrata vsem napakam, bo tudi resnica ostala zunaj.
- ☐ Pamet govori potihoma, zato jo tako pogosto preslišimo.

Večjega bahača od mlinarja Franca ni bilo v Bistrici. Povsod je rinil naprej, da bi ga Bistričani videli in bi o njem govorili.

Ko je Horvatov Štef na Ivanje začel zgodaj zjutraj streljati z možnarji, je mlinar Franc pritekel od Mure.

„Počakaj, Štef,“ je vpil od daleč. „Ne streljaj prej! En možnar mi daj, da ga bom držal na roki. Ti ga pa prižgi, da bo počil!“

Tako se je bahal pred nami, dečki, ki se nas je pri Horvatovem Štefu zbralo dosti. Molčali smo in gledali mlinarja Franca, ki si upa kaj takega. Če bi možnar res držal v roki, ko bi počil, bi Franca gofovo razneslo. Nobeden izmed nas si tega ne bi upal.

Horvatov Štef pa se je samo nasmešnil. Še je držal gorečo slamnato baklo na dolgem drogu, da bi prižgal smodnik na možnarju in bi potem ta počil. Zdaj, ko je pritekel Franc, je baklo ugasnil. Pobral je na tleh

Možnarji in mlinar Franc

največji možnar in ga dal Francu na roko. Baklo je spet prižgal in jo dvignil do možnarja, ki ga je držal visoko v roki mlinar Franc.

Mi smo že mislili steči domov, ker ne bi radi gledali, kako ga bo razneslo. Toda tudi Franc se je prestrašil, ker je mislil, da mu

bo Horvatov Štef možnar res prižgal. Da bi Franc skril svojo strahopetnost pred nami, dečki, je dejal:

„Štef, ne prižigaj možnarja! Rajši pojdemo k Muri. Tam se bom pred vašimi očmi utopil.“

Štef je baklo ugasnil. Prav mu je bilo, da si je Franc izmislil drugo baharijo.

„Se boš res utopil?“ je vprašal Franca.

„Res. Boste videli.“

Šli smo potem k Muri. Franc je hodil pred nami in se je delal važnega. Ko smo prišli na breg,

se je spustil do reke. Nekateri smo že mislili, da bodo mlinarja Franca vrtinci potegnili na dno in ga ne bomo nikoli več videli. Horvatov Štef pa je dejal:

„Kar stopi v vodo, Franc! Mura bi te že rada odnesla. Ne vidiš, kake vrtince že dela?“

Franc je res stopil nekaj korakov v vodo. Pogledal je po reki, ki je naglo tekla mimo. Nato je pogledal k nam na breg in nam rekel:

„Danes se ne bom utopil. Voda je premrzla.“

Mi na bregu nismo več hoteli poslušati Franca. Pustili smo ga in šli k Horvatovim, kjer je Štef spet začel streljati z možnarji, da se je tresla cela Bistrica.

Ferdo Godina

Zajček

*Zajček, kam pa brusiš pete?
Koga se bojiš?
Mene ali naše tete?
Kam bežiš?*

*Jaz ne morem te uloviti,
zajček moj,
naše tete pa se niti
ti ne boj.*

*Hodi res še kar za silo,
teči pa ne zna,
ker ima predolgo krilo —
do peta.*

*Tudi puške teta nima.
Kaj bi z njo?
Ima jo stric, a on le kima
za pečko.*

*In zato ti, zajček, pravim:
brez skrbi
pasi se v zeleni travi
in zaspi.*

Matej Bor

ko uveljavljanja interesov privilegirane skupine. Pod posebnimi pogoji pa se spremeni strukturno nasilje tudi v manifestativnega, in sicer na Koroškem takrat, če obseg slovenske emancipacije spravlja preveč v dvom naravnost germanizacije ali če uspe parcialna krepitev slovenske narodnosti. Po letu 1970 uspe slovenski narodnosti večja emancipacija in razmah koroškega nemštva, meni predavatelj, ni nič drugega kot trma v agresivni obliki. Ta razmah je pravzaprav defenziva, razmah, ki se je raznesel samo zato, ker strukturno namerjeno protislovensko nasilje nima več zaželenega efekta. Dialektika strukturnega in manifestativnega nasilja je odvisna od spremembe političnih razmerij. Poudariti pa je treba, da se protislovenska politika kontinuirano nadaljuje in se preko spremenjenih političnih razmerij kaže le v različnih oblikah.

Dr. G. Fischer pa je v svojem referatu „Sprachwissenschaft und Sprachenkonflikt in Südkärnten“ osvelil probleme, ki se pojavljajo pri proučevanju manjšinske problematike iz jezikovnega vidika. Poudaril je, da se je z lingvistične strani pisalo do sedaj o slovenski manjšinski problematiki predvsem dvoja: ali nemškonacionalne študije na primer iz šole Kranzmayer ali pa študije o fonetiki dialektov ali gramatiki in podobno. Takoimenovani jezikovni konflikti pa nikakor niso konflikti na primer med različnimi gramatikami. Jezikovni konflikti vključujejo tudi govornike in brez zgodovinskega razvoja usod jezikovnih kolektivov omenjene družbe teh stvari sploh ne moremo zadostno opisati.

Zavračanje slovenskega elementa na Koroškem razlagajo nekateri kot naravni razvoj, to se pravi — germanizacija kot naravni proces; medtem, če je ta germanizacijski proces v najmanjši meri zaustavljen, pomeni to takoj proces slovenizacije. Nekateri lingvisti tudi trdijo, da je število izposojenk iz nemškega jezika v slovenščini dokaz

za manjvrednost slovenskega jezika. Priljubljena metoda argumentiranja je, če gre za zatiranje nekega jezika, oziroma njegovih govornikov in raznih institucij teh govornikov: kaj pa hočete, vaš jezik ni nič vreden; z vašim jezikom se ne da nič opraviti in podobno. Iste argumente uporabljajo tudi kolonialne države. To se pravi: v glavnem se omejuje lingvistična argumentacija na to, da obstajajo enostavne hierarhije jezikov: eni so več vredni kot drugi. To negativno vrednotenje jezikov pa ni nekaj specifičnega za manjšinske jezike. V srednjem veku npr. so delili jezike med svete in navadne jezike; pozneje med dvorske in ljudske; regionalne in centralne in podobno. Lingvistika je dolgo časa služila temu, da je zanikala eksistenco ali značaj drugih jezikov v vsakem oziru in sicer tako, da je ta negacija skupno z drugimi idealističnimi opravičili ustvarila lasno premoč, na primer premoč krščanskega zahoda nad eksotičnimi narodnostmi ali pa tudi v Evropi sami. Na ta način je lingvistika pripravljala govore za kolonialiste in imperialiste.

Če raziskujemo jezike manjšin, in ne samo te, potem so važne predvsem tri komponente, ki so v prvi vrsti odgovorne za uničenje jezika:

■ **Ekonomska komponenta** — tukaj mislimo na ekonomske in socialne konflikte, kolonializem kot ekonomski in politični fenomen itd. Iz tega je razvidno, da boj proti uničenju jezika predpostavlja pravo kolonizacijo in konec uničevanja jezika pravo dekolonizacijo. Iz tega vidika je treba gledati na uspešnost emancipatoričnega gibanja vseh manjšin (npr. Bretoncev, Katalancev itd.).

■ **Juridična komponenta** — juridična mišljeno v najširšem pomenu: pravosodje, vloga šole, uprave itd. Juridična komponenta je za kolonializem vsake vrste primarni instrumentarij za dosego nasilja. To pa vsebuje, da se od-

vijajo boji za lingvistično dekolonizacijo, za lingvistično emancipacijo preko boja proti kolonizaciji, namreč proti vsemu sistemu zatiranja. In iz tega razloga se je iluzorično boriti za odpravo ali reformo enega samega zakona.

■ **Lingvistična komponenta** je fenomen, ki kolonializem naknadno ali pa vnaprej skuša opravičiti.

Načelno velja, da moramo, če diskutiramo o jezikovnih manjšinah, in ne samo o teh, upoštevati družbene faktorje, ki sopogojujejo jezik. To pomeni za tak jezikovni problem, kot ga imamo na Koroškem, da moramo upoštevati zgoraj omenjene komponente, na katerih v glavnem sloni struktura jezika. Pri tem pa se pojavi metodološki problem, kajti nejasno je, kateri aspekti so primarni in katerim se je treba posebej posvetiti. Za Koroško velja, da je treba predelati predvsem: vsezgodovinski razvoj, pa tudi detajlne probleme, kot ljudska štetja, način ljudskih štetij, šolsko problematiko, kulturno artikulacijo manjšine, splošno stanje manjšinske zakonodaje, politično artikulacijo manjšine.

V slavistiki pa trenutno izgleda tako, da se večina študij, ki jih poznamo in se eksplicitno bavijo z jeziki manjšin v Avstriji, v glavnem omejujejo na problem raziskav dialektov in to na področjih gramatike, fonetike, fonologije, dvojezičnosti in podobno. Druga vprašanja, kot so to zgodovinska, ekonomska, politična družbena itd., pa se le zelo redko pojavljajo.

Zanimivi predavanja dr. Haasa in dr. Fischerja sta v prvi vrsti informirali študente v Salzburgu o posebnih problemih dvojezične Koroške in nudili mnogo gradiva za nadaljnje raziskavanje in razgovore. Prireditelj je podprl Slovenski znanstveni inštitut v Celovcu in tako omogočil primeren razvoj in potek prireditve.

France Merkač

(Nadaljevanje iz zadnje številke)

Teme, ki jih v njej obravnava, so: narodni položaj koroških Slovencev, socialne razmere, lastna razočaranja in doživetja. Njegova druga pesniška zbirka je izšla 1971 v Ljubljani pod naslovom „Karantanske“. Herman Vogel oceni zbirko v „Naših razgledih“ in meni, da Polanškova misel „obuja zvečine pompozno slavno karantansko preteklost, v današnjem trenutku pa vlija svojim rojakom pogum in obsoja krivičnost, ki jih je doletela. Tu postaja Polanškova poezija odločno aktualistična, na žalost pa vzporedno s tem umetniško slabi in se razpusti ponekod nič več in nič manj kot v vsakdanje fraze.“

To je pač težava, v kateri se koroški avtor nahaja. Za bralca v Sloveniji morda marsikaj tako zveni, za nas pa to pomeni prepesnitev resnične stiske.

Čeprav je Polanšek pomemben predvsem za lirčno ustvarjanje na Koroškem, je vendar treba omeniti

javnost, so zahtevali svoje literarno glasilo. Jeseni leta 1960 je uspelo izdati prvo številko revije „mladje“, ki jo je natisnila tiskarna Mohorjeve družbe. Mladi ustvarjalci so iskali nova pota umetniškega izražanja: niso se zadovoljili s prakticirano utilitarnostjo nezahtevno domačinsko besedno umetnostjo. Ta njihova akcija pa je obstajala predvsem v zunanji, formalni negaciji obstoječega. Do leta 1963 so izšle 3 številke. Lipušev dramski poskus „Mrtvo oznanilo“ že nakazuje smer njegovega nadaljnjega dela. V tem prikazuje izumiranje nekega ljudstva zaradi nesposobnosti narodnih voditeljev. Do leta 1966 (torej tri leta) ni izšla nobena številka. V tem času pa so se predstavili javnosti trije sodelavci mladja, izdali so tri samostojne zbirke: „Črtice mimogrede“ — Boro Kostanek (Florjan Lipuš), „Ujeti krik“ (1965) — Miško Maček (Karel Smolle) in „Tihožitja“ (1965) — Niko Darle (Erik Prunč).

Zbirko „Črtice mimogrede“ je natisnila Državna založba Slovenije v

borov. Tej številki je sledil ponovno triletni molk. Številke 7/8 ni natisnila več Mohorjeva družba, ker je v njej izšla obširna dokumentacija o konfliktu v študentskem domu „Korotan“ na Dunaju, čigar lastnica je Mohorjeva družba. Revijo je natisnila Drava.

Z vzroki ustvarjalne krize se ukvarja Lipuš v mladju štev. 9/10 (1970). Ker je kot glavni urednik najbolj kompetenten, kar zadeva razvoj revije, citiramo nekaj odlomkov iz njegove analize:

„Zdi se mi potrebno pojasniti, zakaj je mladje 7/8 izšlo kot izraz koroško-slovenske krize v splošnem in pa mladjevske krize v posebnem. Vsega sta na Koroškem zagledali dan dve omeni mladja 7/8, če smemo v primeru Našega tednika osebno prizadeti pisca jemati za oceno. In sicer se je pojavilo v Slovenskem vestniku, številka 32, dne 8. 8. 1969, „Nekaj misli o mladju in ob njem“ (Mihael Kulnik), številko pozneje je Slovenski vestnik priobčil še eno oceno izpod peresa Janka Messnerja. Naš tednik

valčevega. Nininega in zavodskega. Navidezno različna stališča pa obravnava iz enotne perspektive — iz Tjaževe.

Lipuš obdobji iz Tjaževega življenja ne oblikuje zapovrstjo, temveč vedno spet menja časovno perspektivo s pomočjo spominov in pripovedovanj. S tem oblikovalnim postopkom doseže avtor permanentno navzočnost bivših, sedanjih in bodočih izkušenj, ki vplivajo na Tjažovo duševno razpoloženje.

Geneza in razvoj praskanja — Tjaževega upora — je tamatski center romana. Ločuje tri obdobja praskanja: „otrok Tjaž“, „dijak Tjaž“, „ljubeči Tjaž“. Kakor je praskarija v otroštvu upor proti močnim očetovim rokam, ki jim otrok realno ne more uiti, je tudi v zavodu nadrealni odraz realne nezmožnosti upora proti domovskemu redu. Temu nadrealnemu uporu proti zavodski disciplini se pridruži kmalu druge vrste upor — upor proti seksualni moralni. Specifična povezava praskanja in erotike pa je plodna v smislu upora samo tako dolgo, dokler Tjaž biva v zavodu. Tik pred odhodom iz zavoda si Tjaž predstavlja svojo bodočnost kot zakonski mož in ugotovi, da ob trenutku legalizacije odnosov do Nini ljubezensko razmerje zgubi uporniško orientacijo in se sprevrže celo v podpiranje družbenih norm, ki veljajo na tem področju. Tjaž izvenzavodskega življenja ni vajen in se v svobodi ne znajde. To dejstvo avtor ponazorjuje z nakupičenimi nesmiselnimi besednimi zvezami, ki jih poljubno skembiniira. Tu se že napoveduje dejstvo, da mu ne bo mogoče brez konflikta živeti se v povsem tuji mu svet. Črni pajek v kavarni potrjuje ta občutek, saj manifestira Tjažovo „zapredenost“ v lepljivi niti zavodske neživljenjskosti. Tjaž sam se zaveda zavodskega balasta in dejstva, da se ga nikoli ne bo znebil.

Tjaž zavodu po svojem odhodu ni mogel več škodovati, zavod pa je v Tjažu zapustil kar najgloblje vtise, smrtonosne klice, ki jih Tjaž ni iztrebljal z realnim uporom, temveč je napadalnost, ki jo je gojil proti zavodu, obrnil proti sebi v trenutku, ko je spoznal, da je sam del tega zavoda. Sele spoznanje posledic fatalne vzgoje, ki jih je pisatelj v romanu pokazal na primeru „ljubezenske zgodbe“, dovedejo upornika Tjaža do samomora; to pa je očitno dosledno in Tjaževi osebnosti primerno sredstvo upora proti nadaljnjemu „crkanju“.

V romanu oblikovani vzgojni mehanizmi so slej ko prej aktualni (avtor deloma dobesedno citira hišni red visokošolskega doma „Korotan“ na Dunaju).

Revija mladje se je od leta 1970 dalje konsolidirala in si v slovenski koroški kulturni sceni priborila zasluženost mesto. Zunanji znak za ustaleitev revije je njeno redno izhajanje — od leta 1971 naprej dvakrat letno, od leta 1975 pa štirikrat. Bistveno je k temu razvoju prav gotovo prispeval Florjan Lipuš, ki je svoje literarne predstave formuliral v mladju 11 (1972), v „Diskusijski podlagi za literarni koncept koroških Slovencev“. Važna točka tega programa je odklanjanje laripurlatizma. Ker je pisatelj pripadnik manjšinskega naroda, se mora ukvarjati s tem problemom, pokazati mora človeka v „delovni vsakdanjosti“, resničnost je treba pokazati tako, da jo bralec pojmuje kot spremenljivo, pisatelj naj se poslužuje „realističnega načina“ (...) povsod tam, kjer ta način edino obeta učinkovitost.

Ta svoj program je Lipuš skušal realizirati v „Zgodbah o čuštih“, ki so izhajale v mladju, leta 1973 pa jih je zdala DZS v Ljubljani v knjižni obliki. Za podlago „Zgodbam“ služi koroška stvarnost, ki pa je Lipuš ne riše opisno-realistično, temveč jo stopnja do groteske, ki dosega včasih skorajda pošastne dimenzije — predvsem v zgodbah „Filip Murn dela težave“ in „Navodila za kričanje“. Murn živi v vaškem sodu za odpadke in dnevno moti opoldanski počitek in kosilo vaščanov s tem, da odpre pokrov in protestira. V drugi zgodbi kričanja nihče ne sliši, ker se dogaja v popolnoma prazni pokrajini.

(Se nadaljuje)

AVSTRIJA 1

NEDELJA, 1. 7.: 14.55 Hans Christian Andersen in plesalka — 16.45 „Raziskovanje po zgubljenem svetu“ — 17.30 Čebelica Maja — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Klub seniorjev — 18.30 Imenujem se Antonio Lix in sem Indijanec — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.15 Kraj dejanja — 21.45 Šport — 21.55 Nočni izbor — 22.40 Poročila.

PONEDELJEK, 2. 7.: 10.30 Hans Christian Andersen in plesalka — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Švicarska družina Robinson — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Mi — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.00 Ponedeljski šport — 21.00 Serpico — 21.45 Poročila in šport.

TOREK, 3. 7.: 10.30 Moskva, moja ljubezen — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Zivalski svet — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Mi — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.00 Zgodbe o pošteni ljubezni — 21.00 Ljudski zabavni koncert — 21.45 Mala TV igra — Mio Padre, non e mio Padre — 22.10 Poročila in šport.

STREDA, 4. 7.: 10.30 Ljubezen, kruh in 1000 poljubčkov — 17.00 Radovedni ston — 17.25 Oddaja z miško — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Očetje kiamote — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Mi — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.00 Obljubil si mi otroka — 21.45 Poročila in šport.

ČETRTEK, 5. 7.: 10.30 Obljubil si mi otroka — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Prosim k mizi — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Mi — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.00 Don Giovanni — 22.45 Poročila in šport.

AVSTRIJA 2

NEDELJA, 1. 7.: 17.30 Pregled — 18.00 Roman Scandals — 19.30 Velika želja — 20.00 Bazar plošč — 20.15 Skrivnosti morja — 21.05 Bralni znaki — 21.50 Brez nagobčnika.

PONEDELJEK, 2. 7.: 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Pri Auravancih z Ruca Charol — 19.30 Orientacija — 20.00 Prediga v orbitu — 20.15 10 let po prvem pristanku na luno — 21.00 Unesco-koncert — 21.45 Čas v sliki — 22.15 Umar Matteottisa.

TOREK, 3. 7.: 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Evropa v 20. stoletju — 19.10 Lance link — secret chimp — 19.30 Deklica pade z neba — 20.00 Grede po Avstriji — 21.00 Eggenbergerjev glasbeni kalendar — 21.30 Čas v sliki s kulturo — 22.05 Z dežnikom, šarmom in melono.

STREDA, 4. 7.: 14.00 Prvenstvo mojstrov v tenisu — 19.30 The Munsters — 20.00 Kviz v rdečo-belo-rdečem — 21.00 Konjski skoki — 21.25 Čas v sliki s kulturo — 22.00 Trailer.

ČETRTEK, 5. 7.: 14.00 Prvenstvo mojstrov v tenisu — 19.30 Paul in Virginija — 20.00 Velika ljubezen kneza Johanna — 21.35 Čas v sliki s kulturo — 22.10 Klub 2.

JUGOSLAVIJA

PETEK, 29. 6.: 17.20 Poročila — 17.25 Deček Skok — otroška serija — 17.40 Otroci kaimnov — 18.05 Narodna glasba — 18.35 Obzorik — 18.45 Spanje — 19.20 Cikcak — 19.30 Dnevnik — 20.00 Zabavno glasbena oddaja — 21.00 Junaki serijskega filma: Gola mesto — 21.50 Dnevnik — 22.05 Nočni kino: Zares čudno, Joe.

SOBOTA, 30. 6.: 15.55 Poročila — 16.00 Vrtljak življenja — mladinski film — 17.10 Naš kraj — 17.30 športno prvenstvo JLA — 19.20 Cikcak — 19.30 Dnevnik — 20.00 Offenbachove norčije — 21.00 Žetnik — 21.35 Dnevnik — 21.50 Velika avantura — celovečerni film — 23.50 625.

NEDELJA, 1. 7.: 9.15 Poročila — 9.20 Za nedeljsko jutro: Pevski tabor 78 — 9.50 625 — 10.10 Dickens iz Londona — 11.00 Pri ljubljenih zgodbe — 11.30 Ljudje in zemlja — 12.30 Poročila — 17.40 Rana ura — 19.20 Cikcak — 19.30 Dnevnik — 20.00 TV nadaljevanje — 20.55 Osvajalci Aoteare — 21.40 Dnevnik — 21.55 športni pregled.

PONEDELJEK, 2. 7.: 16.55 Kmetijska oddaja TV Beograd — 17.55 Poročila — 18.00 Vrtec na obisku — 18.15 Dobro jutro — 18.35 Obzorik — 18.45 Mladi za mlade — 19.20 Cikcak — 19.30 Dnevnik — 20.00 Vrtinec — 21.20 Kulturne diagonale — 22.00 Dnevnik.

TOREK, 3. 7.: 17.55 Poročila — 18.00 Folklor gora: Uzbekistan — 18.30 Obzorik — 18.40 Na sedmi stazi — 19.20 Cikcak — 19.30 Dnevnik — 20.00 Rdeči nagelj v gumbici — 20.35 Korenine — 21.20 Alfred Brendl igra Schuberta — 21.55 Dnevnik.

STREDA, 4. 7.: 8.50 Poročila — 8.55 Praznični spored jugoslovanskih studiov — 9.55 Kaj je domovina — 10.20 „Predanja“ — 10.50 Osrednja slovenska proslava jubilejev 79, prenos s Duha na Ostrem vrhu — 16.15 Poročila — 16.20 V nas bije srce ljubezni, svčbode in miru — 16.50 Ne prezrite — 17.05 Sutjeska — film — 19.20 Cikcak — 19.30 Dnevnik — 20.00 Zabavno glasbena oddaja — 21.35 „Ljudje in stihije“ — 22.10 Dnevnik.

ČETRTEK, 5. 7.: 17.35 Poročila — 17.40 Apokalipsa živali — 18.30 Obzorik — 18.40 Razmišljanja — izmišljanka — 19.20 Cikcak — 19.30 Dnevnik — 20.00 Tretja razsežnost — 22.00 Dnevnik.

Izdajatelj, založnik in lastnik: Zveza slovenskih organizacij na Koroškem; glavni urednik: Rada Janežič; odgovorni urednik: Andrej Kokot; uredništvo in uprava: 9021 Klagenfurt - Celovec, Gasometergasse 10, tel. 32 550 — Tiska: Založniška in tiskarska družba z o. j. Drava, Celovec — Borovlje.

VIDA OBID

Slovenska literatura na Koroškem po letu 1945

tudi njegova prizadevanja na področju proze. 1973 je zišla pri založbi Obzorja v Maniboru zbirka njegovih proznih tekstov z naslovom „Velike sanje malega človeka“. V spremni besedi Polanšek med drugim piše: „Knjiga VELIKE SANJE MALEGA ČLOVEKA je prerez skozi več kot dvajsetletno udejstvovanje v prozi. Da so taki poizkusi zbrani v pričujoči zbirki, naj bi utemeljevala nekaka rdeča nit, ki se ovija okoli skupne tematike: mali človek! Mali človek v svoji zabitosti, v svoji nevednosti, v svoji nestalnosti, v svoji nemajhni nesreči.“

Zbirka vsebuje deset tekstov, od katerih so mu najbolj uspeli tisti, v katerih psihološko opisuje reakcije človeka v različnih situacijah.

Od leta 1970 dalje je Polanšek sodeloval tudi v literarni reviji mladje, zadnje čase pa ga spet pogrešamo, kakor pogrešamo tudi njegovega tovariša Andreja Kokota.

Andrej Kokot je 1969 iznenadil slovensko javnost s svojo prvo pesniško zbirko „Zemlja molči“. V njej zabeleži predvsem utrinke in dogodke iz svojega vsakdanjega okolja. V svojih verzih izraža duševno stisko, ki jo pogojuje nacionalistično zastrupljeno koroško ozračje, proletarizacija kmeta. Vse to izraža Kokot največkrat metaforično, prikrito in skrito za navidezno naivnimi verzji. Podobne teme obravnava tudi v naslednjih pesniških zbirkah („Ura vesta“ 1970, „Čujte zvonovi pojo“ 1972, „Pesniški list“ 1972, „Onemelo jutro“ 1974, „Nekje pa pesmi pojo“ 1976). V zbirki „Čujte zvonovi pojo“ igra važno vlogo mrtvaški zvon, smrt. Smrt pa mu ne pomeni resignacijo, temveč upor. Daje ji pozitivno komponento. V koroški literaturi je motiv smrti in samemora zelo razširjen (Lipušev Tjaž se umori, Messnerjev Anza, Joba povozi avto). Do samomora privede naslednja misel: raje umreti kakor živeti v človeka nevednih razmerah.

Izhodišča za ustvarjanje koroških mladih avtorjev, ki so skušali najti stik s tokovi v centralnem slovenskem prostoru in s tokovi sodobne književnosti sploh, so bila zelo omejena. Na eni strani je Mohorjeva družba skozi dolga leta skrbela za okus bralcev na drugi strani pa mladi ustvarjalci svojega dela niso mogli navezovati na kako dolgo tradicijo slovenske književnosti na Koroškem. Nova doraščajoča inteligenca se s tem stanjem ni mogla zadovoljiti. Na plejniški gimnaziji se je zbrala skupina dijakov okrog lista „Kres“, v katerem so objavljali svoje prve poskuse. Ker so hoteli prodreti v širšo slovensko

Ljubljani in jo s tem predstavila vsej slovenski javnosti. Teksti so napisani v asociativni lirski prozi. Preobloženi so z neologizmi, metaforami, simboli, nepravilnimi besednimi zvezami. Kljub rigorozni rabi pesniških izraznih sredstev so teksti statični, ker avtor uporablja slovenščini tuji nominalni izrazni stil. „Črtice mimogrede“ so med slovensko inteligenco na Koroškem dvignile precej prahu, tako pri tradicionalnih čuvajih slovenske literature na Koroškem, ki so očitali Lipušu izstopanje iz tradicionalnih tirov, kakor tudi v vrstah napredno mislečih, ki so mu očitali antirealizem, subjektivizem, laripurlatizem in nenazadnje spakedrano slovenščino.

Pesniški zbirki „Ujeti krik“ in „Tihožitja“ sta izšli v samozaložbi v Celovcu s podporo Janežičevega sklada, natisnila pa ju je Mohorjeva družba. Na področju poezije predstavljata za Koroško nov način pesniškega izražanja. Obe zbirki sta napisani v prostem verzju, „Ujeti krik“ pa se celo odreka stavčne interpunkcije. Smolle reproducira predvsem svoj individualni svet, ki je prepleten z ljubezenskimi doživljaji in čustvi.

Prunčeva pesniška zbirka „Tihožitja“ kaže jezikovno najbolj verziranega sodelavca. Z bolj skopo in smotno razporeditvijo umetniških sredstev je dosegel efektivno lirično razpoloženje, predvsem v ciklu „kralj matjaž“, ki ga je posvetil „vsem, ki čakajo njegovega prihoda“. Uspešno navezuje na mit kralja Matjaža, čigar prihod čakajo Slovenci, da bi jih odrešil trpljenja. Prunč ta mit razbije: Matjaž spodrsne in obleži v krvi.

Vse te zbirke na Koroškem niso padle na posebno plodovita in razumevajoča tla. Revija mladje in omenjene zbirke so dosegle le majhen krog ljudi — del inteligence, ki pa tudi ni kazala dosti razumevanja. Manjkalo je konstruktivne kritike (— kar je še danes problem, če zasledujemo najnovejšo polemiko in obrekovanja v NT), ki bi ustvarjalcem moglo nakazati pot iz izolacije.

Ta situacija — odklanjanje novih poskusov — je dovedla do tega, da je revija mladje zašla v krizo. Od leta 1963-1966 je sledil molk. Sodelavci sami so spoznali, da nima smisla, izdajati revije in zbirke za sodelavce same in za nekatere „kritike“. V glavnem so ta boj izbojevali sami s seboj in med seboj. Šesta številka mladja je izšla 1966 in vsebuje prvič tudi prispevke neliterarne vrste. Ukvarjajo se z notranjeslovenskimi problemi, z okostenelostjo in nedinamičnostjo narodnih voditeljev obeh ta-

je v svoji 32. številki, dne 7. 8. 1969, objavil „Misli ob izidu 7. in 8. številke mladja“ (Reginald Vospersnik) ter „Nekaj pripomb k mladju“ nekega anonimnega bralca. Kar je izšlo na Koroškem še drugih odmevov, so bili ali ponatisi iz izvenavstrijskega katoliškega tiska, ki sta se jih bratsko posluževali Nedelja ter Družina in dom, ali ob polemika, izvirajoča iz osporavanih ideoloških public. Kolikor koroških Slovencev po številu in akademskih naslovih tudi je, kulturni kritiki so med njimi redkost. Tudi tokrat je krščanski tabor moral iti ponje npr. na škofijski dvorec v Gorico, ali k uredništvu Družine v Ljubljani. (...) Toda zakaj je številka tako izpadla? Se je kak „kritik“ zamislil tudi v spremne okoliščine, v katerih je številka nastajala? Omenil sem triletno absolutno ustvarjalno jaloost dvajsetih sodelavcev, ki so tri leta, določena za kulturno ustvarjanje, porabili za to, da so se po teku tega roka s praznimi rokami pojavili na seji. (...) Ker so ga sodelavci pustili na cedilu in ker so se uredniki zanašali nanje, je mladje 7/8 šlo nepopolno in z mašlinim materialom v tisk. Vsakdo pri mladju ve, da je bil načrt za to številko drugačen.

Kljub težavam pa revija ni zamrla. Od prvotnih sodelavcev sta ostala Lipuš in Januš. Januš je s svojimi pesmimi razvil samosvoji tip te zvrsti. Kakor njegove slike, spominjajo tudi njegove pesmi na stil naivne umetnosti. Pesnik svoje vtise, ki jih doživlja v vsakdanjosti, zapiše in jih na koncu zaključuje z nepričakovano poanto. Novi sodelavci pa so koroški publiko že znani Kokot in Messner.

V to obdobje je treba predvsem prištevati Lipušev prozni tekst „Slasčenje“. Opaziti je, da je Lipuš našel novo obliko pesniškega izražanja. Tekst je leta 1972 izšel v sklopu romana „Zmote dijaka Tjaža“. Lipušev roman je važen prispevek razvoju slovenske književnosti na Koroškem, tako vsebinsko kakor tudi oblikovno. Roman pripoveduje o dijaku — domovcu, ki se zaradi strogega hišnega reda zaplete v konflikt z vodstvom doma. Tjaževa upornost se artikulira v „praskarijah“ in v odnosu do dekleta Nini. Ko ga vodstvo odslovi iz doma, hodi brez cilja po mestu in se znajde v kavarni stolpnice, kjer opravi zadnjo praskarijo. Proti jutru skoči s kavarne in obleži mrtev na pločniku. Okrog centralne osebnosti razporeja pisatelj dogajanja in poročila o njem. Tjažev razvoj in njegovo praskanje sta prikazana iz štirih zornih kotov: iz Tjaževega, pripovedo-

— ŠPORTNI VESTNIK — ŠPORTNI VESTNIK —

III. Srečanje slovenskih športnikov iz obmejnih dežel v Ajdovščini

V Ajdovščini je v soboto 23. in nedeljo 24. junija 1979 potekalo III. srečanje slovenskih športnih društev iz obmejnih dežel, katerega so se udeležili slovenski športniki s Koroške (Slovenska športna zveza iz Celovca), športniki Združenja slovenskih športnih društev iz Italije, Železne Županije iz Madžarske in Zveze telesnokulturnih organizacij iz Ajdovščine. Pokroviteljstvo tega srečanja je, kot že pri prejšnjih dveh, prevzela Zveza telesnokulturnih organizacij Slovenije, organizacija tekmovanja pa Zveza telesnokulturnih organizacij iz Ajdovščine. Otvoritev slovesnosti je potekala v veliki dvorani Športno-rekreacijskega zavoda „Police“ pri kateri je nastopil mladinski moški pevski zbor osnovne šole Borisa Kidriča iz Ajdovščine, slavnostna govornika sta bila predsednik organizacijskega odbora srečanja, tava-riš Bizjak Jože in predstavnik Zveze telesnokulturnih organizacij iz Slovenije Zoran Naprudnik.

Prvi večer je bilo tovariško srečanje udeležencev v hotelu „Planika“ v Ajdovščini, na katerem je poleg kulturnih skupin in posameznikov nasto-

pila tudi dekliška skupina Slovenske športne zveze pod vodstvom profesorja Milana Kuppra z ritmičnim plesom. V pozdravnem govoru je predsednik organizacijskega komiteja tovariš Jože Bizjak med drugim dejal: „Delovni ljudje in občani občine Ajdovščina smo vas z veseljem sprejeli v središču sončne Vipavske doline — v mestu Ajdovščina. Želimo si, da je to srečanje le prvi korak pri našem medsebojnem spoznavanju in sodelovanju,“ in dodal: „drage rojakinje in rojaki, najtoplejše vas pozdravljamo v naši sredi z željo, da se boste med nami prijetno počutili, se k nam vračali in svoje ugodne vtise prenesli vsem našim rojakom, ki

iskrena želja, da se čez leto dni spet srečajo.

Slovenska športna zveza se je tega srečanja udeležila s sledečimi ekipami:

Nogomet — Polanšek Justin, Velik Marjan, Zdovc Maks, Kreutz Miha, Kupper Samo, Jenšac Franc, Kupper Marko, Weber Jože, Schelander Kristjan, Wieser Mirko, Smrečnik Albert, Gasser Hanzl, Kelih Franc, Uznik Silvo, Lesjak Mirko, Roblek Leopold, Lupinski Kristian in Kristof Marko.

Namizni tenis — Travnik Nanti, Haderlap Stanko in Oraže Mirko.

Šah — Kavčič Rema, Kavčič Bogo, Koncilia Mario, Einspieler Antonija, Iskra Julij in Sušič Jože.

REZULTATI TEKMOVANJ

Nogomet

SSZ : Železna Županja 2:0
(Marjan Velik 2 gola)

ZSSDI : SSZ 0:0

ZSSDI : ZTKO Ajdovščina 2:1

ZTKO Ajdovščina : SSZ (Lupinski) 2:0

Žel. Županja — ZTKO Ajdovščina 2:3

Železna Županja : ZSSDI 2:0

Lestvica

1. ZTKO Ajdovščina	3	3	0	0	7:3	6
2. SSZ Celovec	3	1	1	1	3:2	3
3. Železna Županja	3	1	0	2	4:6	2
4. ZSSDI	3	0	1	2	1:4	1

Namizni tenis — moški

ZSSDI : SSZ Celovec 5:4

ZTKO Ajdovščina : SSZ Celovec 0:5

Vrstni red — 1. ZSSDI, 2. SSZ Celovec, 3. Železna Županja, 4. ZTKO Ajdovščina

Posamezno moški — 1. Travnik Nanti, Koroška; 2. Fabijan Just, Ajdovščina; 3. Szency Ferenc, Madžarska; 4. Oraže Mirko, Koroška

Šah

1. ZSSDI Italija 15,5 točke

2. ZTKO Ajdovščina 9 točk

3. Železna Županja 8 točk

4. SSZ Celovec 3,5 točke

Turnir Slovenskega atletskega kluba v Globasnici

Konec tedna je SAK organiziral v Globasnici nogometni turnir. Poleg organizatorja so na turnirju sodelovala še moštva iz Smihela, Globasnice in Zvabeka. Odigrali so 6 tekem, igral je vsak proti vsakemu.

V prvi tekmi v soboto sta se pomerili moštvi iz Smihela in Globasnice, v kateri je imel Smihel dosti težav z Globasnico, da jo je premagal z 2:1. Sledila je tekma SAK : Zvabek. Ker so nekateri igralci SAK igrali na turnirju prijateljstva v Ajdovščini (Velik, Kupper, Polanšek), je imel SAK priložnost, da je preizkusil dva nova igralca, ki naj bi že jeseni igrala za SAK. Bila sta to Jože Riedl, ki igra pri Pliberku ter Sigi Hobel iz Bilčovsa (mlajši brat Martina Hobla). Oba igralca sta naredila dober vtis, oba sta dala po en gol, ki sta najlepša zadetka na tem turnirju: Riedl je prevzel kot levo krilo podaja z desne strani volley in žogo zabil v desni zgornji kot, Hobel Sigi pa je kot vezni igralec po tehničnem vložku zadel volley levi zgornji kot. SAK je to tekmo dobil s 7:1, gole so dali Hobel Marlin (3), Fera, Hobel Sigi, Zablatnik in Riedl.

Tretjo tekmo je igral nato zopet SAK proti Smihelu in izgubil s 3:1. Častni gol je dal Zablatnik.

Zvečer je sledil ples Slovenskega atletskega kluba pri Šoštarju, na katerem so se gostje prijetno zabavali do jutranjih ur.

V nedeljo se je turnir začel s predtekmo mladincev SAK-a in Globasnice. Mladinci SAK-a so nadigrali nasprotnika in visoko zmagali s 6:1. Tudi v tem moštvu smo videli nekaj novih obrazov, saj nekateri igralci izpadejo iz starostnih razlogov.

Sledila je tekma Globasnica : Zvabek, ki so jo domačini dobili 4:2. V drugi tekmi tega dneva je igral SAK proti Globasnici in zmagal s 5:3. Zaradi številnih izpadov je SAK nastopil v kuriozni postavi, saj je vratar Dodič igral napadalca in dosegel dva zadetka. Ostale gole so dali Hobel M. (2) ter Fera.

V zadnji tekmi pa je Smihel premagal Zvabek s 4:2.

Zvečer je pri Šoštarju v okviru plesa sledila razdelitev nagrad.

Dokončna lestvica se je glasila:

1. Smihel	3	3	0	0	9:4
2. SAK	3	2	0	1	13:7
3. Globasnica	3	1	0	2	8:9
4. Zvabek	3	0	0	3	5:15

Najboljši strelac enajstmetrovk je bil Dieter Ramusch, najboljši strelac turnirja pa Martin Hobel.

Na turnirju so igrali sledeči igralci SAK: Dodič, Malle, Hribar, Lampichler, Woschitz, Pandel, Jakopič, Fera, Hobel Sigi, Zablatnik, Hobel Marlin, Riedl, Perč Jurij, Perč Mirko, Sommeregger, Rozman, Kreutz.

SLOVENSKA ŠPORTNA ZVEZA razpisuje šolanje za

VADITELJE NAMIZNEGA TENISA (I. stopnja),
INŠTRUKTORJE NAMIZNEGA TENISA (II. stopnja) in
VADITELJE NOGOMETA (I. stopnja)

Tečaj za vaditelje in inštruktorje namiznega tenisa bo v času od sobote 14. do torka 17. julija 1979 v Selah (farna dvorana). Predavatelj: Janez Mikeln (Visoka šola za telesno kulturo Ljubljana).

Tečaj za vaditelje nogometa bo v času od srede 15. do sobote 18. avgusta 1979 v Železni Kapli (hotel Obir).

Program tečajev predvideva 30 ur teorije in prakse in se konča z izpitom. Po uspešnem izpitu prejme kandidat diplomu in naziv vodnik oziroma inštruktor. Tečaji so predhodni tečaji za trenerje. Kandidati, ki se prijavijo na sedež Slovenske športne zveze, Spitalgasse 12, Celovec (tel. 85 2 35), se zberejo na dan pričetka tečaja na navedenem mestu. Tečaji so celodnevni. Stroške prevoza do mesta šolanja in stroške prebivanja nosi vsak kandidat sam, stroške za predavatelje pa nosi SSZ.

Mladinski zbor RTV Ljubljana na pliberškem odru

Slovensko prosvetno društvo „Edinost“ iz Pliberka je po posredovanju Slovenske prosvetne zveze v Celovcu imelo v soboto 23. junija v gosteh mladinski pevski zbor RTV Ljubljana. Prireditev je potekala pod motom „70 let SPD Edinost iz Pliberka in mednarodnega leta otroka“. V imenu Slovenskega prosvetnega društva „Edinost“ je goste iz Ljubljane pozdravil tovariš Kert Mirko, odbornik SPD Edinosti.

Klub številnim prireditvam v pliberški okolici je bil sobotni koncert zelo dobro obiskan. Vsi obiskovalci so bili navdušeni nad tako kvalitetnim izvajanjem mladih ljubljanskih pevcev, ki jih je bilo kar 67, in to predvsem mladine v starosti od 10 do 15 let.

Mladinski zbor RTV Ljubljana pa je poleg lepega in kvalitetnega koncertnega večera, ki ga je posredoval, dal še nekaj — pobudo o ustanovitvi podobnega mladinskega zbora v okviru pliberškega društva, ki se sicer že dolgo načrtuje, vendar pa zaradi pomanjkanja pevovodij in drugih problemov, ki tarejo društvo, še ni prišlo do realizacije.

RADIO — TELEVIZIJA

SLOVENSKE ODDAJE RADIA CELOVEC

PETEK, 29. 6.: 14.10 Celovski radijski dnevnik — Iz kulturnega življenja (Šolska akademija — II. del)

SOBOTA, 30. 6.: 9.45 Od pesmi do pesmi — od srca do srca.

NEDELJA, 1. 7.: 7.05 Duhovni nagovor — Naj pesmica naša darilo vam bo.

PONEDELJEK, 2. 7.: 14.10 Celovski radijski dnevnik — Koroški zbori.

TOREK, 3. 7.: 9.30 Domača zabavna glasba — 14.10 Celovski radijski dnevnik — šport — Rdeče, rumeno, zeleno.

SREDA, 4. 7.: 14.10 Celovski radijski dnevnik — Minute z ... — Iz koroške literarne delavnice.

ČETRTEK, 5. 7.: 14.10 Celovski radijski dnevnik — Mladinska oddaja.

RADIO CELOVEC

NEDELJA, 1. 7.: 6.10 Igra na orgle — 8.15 Kaj je novega? — 9.00 Brezskrbno nedeljsko jutro — Radijska pripovedka — 11.00 Dopoldanski koncert — 13.00 Deželni razgledi — 13.05 Govori koroški deželni glavar — 14.30 Voščila — 16.00 Radijska igra — 17.10 Veselite se življenja — 18.00 Deželni razgledi — 18.05 Melodije ljudstev — glasovi sveta — 18.35 Mladi talenti se predstavljajo — 19.00 Nedeljski šport — 19.30 Koncert — 20.05 Avstrijska rallye — 21.30 Tujci grede — 22.00 Poročila in šport.

PONEDELJEK, 2. 7.: 5.35 Kaj se dogaja v Avstriji? — 8.05 Oddaja za starejše ljudi — 9.05 Otroci brez prihodnosti — 9.30 Stari in novi čas — 10.00 Zadovoljni z glasbo — 11.05 Iz dežele, za deželo — 13.00 Deželni razgledi — 13.40 Pridite in pojte — 15.00 Še vedno priljubljeno — 16.00 „Čudovita dežela glasbe“ — 16.30 Vaš problem — naš problem — 17.10 Kaj radi slišimo ... — 18.00 Deželni razgledi — 18.35 Z zvonečo glasbo — 19.07 Usoda avstrijskega maršala — 20.05 Radijska igra — 21.05 Evergreeni humorja — 21.30 Udarci za udarcem — 22.00 Poročila in šport.

TOREK, 3. 7.: 5.35 Kaj se dogaja v Avstriji? — 8.05 Zenski magazin — 9.05 Znanje za vse — 9.30 Avstrijska ljudska glasba — 10.00 Zadovoljni z glasbo — 11.05 Iz dežele, za deželo — 13.00 Deželni razgledi — 13.40 Iz ljudskega življenja — 15.00 Še vedno priljubljeno — 16.00 Klavirska ura — 16.30 Vaš problem, naš problem — 17.10 Promenadni koncert z dunajskega rotovža — 18.00 Deželni razgledi — 18.35 Koroški skladatelji — 19.07 Ljudska glasba — 20.05 Zgodbe s Salzacha — 20.30 Koncert z gradu Esterhazy — 22.00 Poročila in šport.

SREDA, 4. 7.: 5.35 Kaj se dogaja v Avstriji? — 8.05 Zenski magazin — 9.05 Znanje za vse — 9.30 Avstrijska ljudska glasba — 10.00 Zadovoljni z glasbo — 11.05 Iz dežele, za deželo — 13.00 Deželni razgledi — 13.40 Klub seniorjev — 15.00 Še vedno priljubljeno — 16.30 Vaš problem — naš problem — 17.10 V dunajski kavarni — 18.00 Deželni razgledi — 18.35 Veselo zaigrano — 19.07 Kjer se poje ... — 19.30 Za prijatelja planin — 20.05 Kaj radi slišimo — 21.00 Iz koroškega glasbenega življenja — 22.00 Poročila in šport.

ČETRTEK, 5. 7.: 5.35 Kaj se dogaja v Avstriji? — 8.05 Zenski magazin — 9.05 Znanje za vse — 9.30 Avstrijska ljudska glasba — 10.00 Zadovoljni z glasbo — 11.05 Iz dežele, za deželo — 13.00 Deželni razgledi — 13.00 Literatura — 15.00 Še vedno priljubljeno — 16.00 „Pridni ljudje“ — 16.30 Vaš problem — naš problem — 17.10 Zveneči operetni vodič — 18.00 Deželni razgledi — 18.35 Koroške male skupine — 20.05 Lovska ura — 21.00 Glasba v deželi — 22.00 Poročila in šport.

RADIO LJUBLJANA

NEDELJA, 1. 7.: 4.30 Dobro jutro! — 8.07 Radijska igra za otroke — 8.45 Skladbe za mladino — 9.05 Še pomnite, tovariši ... — 10.05 „Kar znaš, to veljaš ...“ — 11.00 Voščila — 13.20 Za kmetijske proizvajalce — 13.50 Pihalne godbe — 14.05 Humoreska tega tedna — 14.25 S popevkami po Jugoslaviji — 15.10 Listi iz notesa — 15.30 Nedeljska reportaža — 15.55 Pri nas doma — 16.20 Gremo v kino — 17.05 Popularne operne melodije — 17.50 Radijska igra — 19.45 Glasbene razglednice — 20.00 V nedeljo zvečer — 22.20 Skupni program JRT — 23.05

Lirični utrinki — 23.10 Mozaik melodij in plesnih ritmov — 24.00 Poročila — 0.05 Nočni program — glasba.

PONEDELJEK, 2. 7.: 4.30 Dobro jutro! — 8.08 Z glasbo v dober dan — 8.25 Počitniško popotovanje od strani do strani — 8.40 Počitniški pozdravi — 9.05 Z radiom na poti — 10.05 Rezervirano za ... — 12.10 Veliki revijski orkestri — 12.30 Kmetijski nasveti — 12.40 Pihalne godbe na koncertnem odru — 14.05 Pojo amaterski zbori — 14.25 Voščila — 15.30 Od melodije do melodije — 16.00 Vrtljak — 17.00 Studio ob 17.00 — 18.15 B. Ipavec: Serenada za godala — 18.35 Zborovska glasba v prostoru in času — 19.45 Z ansamblom Jožeta Kampača — 20.00 Slovenska zemlja v pesmi in besedi — 20.45 Tipke in godala — 21.05 Radijska igra — 20.20 S Plesnim orkestrom RTV Ljubljana — 23.05 Lirični utrinki — 23.10 S popevkami po Jugoslaviji — 24.00 Poročila — 0.05 Nočni program — glasba.

TOREK, 3. 7.: 4.30 Dobro jutro! — 8.08 Z glasbo v dober dan — 8.30 Mladi koncertant — 9.05 Z radiom na poti — 10.05 Rezervirano za ... — 12.10 Danes smo izbrali — 12.30 Kmetijski nasveti — 12.40 Po domače — 14.05 V korak z mladimi — 15.30 Od melodije do melodije — 16.00 „Vrtljak“ — 17.00 Studio ob 17.00 — 18.15 B. Ipavec: Serenada za godala — 18.35 Zborovska glasba v prostoru in času — 19.45 Z ansamblom Jožeta Kampača — 20.00 Slovenska zemlja v pesmi in besedi — 20.45 Tipke in godala — 21.05 Radijska igra — 20.20 S Plesnim orkestrom RTV Ljubljana — 23.05 Lirični utrinki — 23.10 S popevkami po Jugoslaviji — 24.00 Poročila — 0.05 Nočni program — glasba.

SREDA, 4. 7.: 4.30 V praznično jutro! — 8.08 Vezilo mladih pevcev Dnevu borca — 8.30 T. Pirš: Zgodbe, ki pripovedujejo o najmlajših borcih — 9.05 Pesmi svobodnih oblik — 10.05 Marjan Kozina: Simfonija — 11.00 Prenos proslave v počastitev 60-letnice KPJ na Duhu na Ostrm vrhu pri Mariboru — 12.10 Lahka glasba slovenskih avtorjev — 13.20 S slovenskimi pihalnimi orkestri — 13.35 „Iz pisem Iva Lole Ribarja“ — 14.05 Po domače — 15.30 35-letnica Partizanskega pevskega zbora — 17.05 „Kraljevo 41“ (spomini preživelih deportirancev in na smrt obsojenih) — 17.45 Od scherza do kola — 18.15 Z zabavnim orkestrom p. v. Jožeta Privška — 18.30 V narodnem tonu — 19.45 Z ansamblom — 20.00 Radijska igra Rodna letina — 21.05 Z našimi solisti v slovenskih operah — 22.20 Revija slovenskih pevcev zabavne glasbe — 23.05 Lirični utrinki — 23.10 Jazz pred polnočjo — 24.00 Poročila — 0.05 Nočni program — glasba.

ČETRTEK, 5. 7.: 4.30 Dobro jutro! — 8.08 Z glasbo v dober dan — 8.30 Mladina poje — 9.05 Z radiom na poti — 10.05 Rezervirano za ... — 12.10 Znanje melodije — 12.30 Kmetijski nasveti — 12.40 Od vasi do vasi — 14.20 Koncert za mlade poslušalce — 14.40 Jezikovni pogovori — 15.30 Od melodije do melodije — 16.00 „Vrtljak“ — 18.00 Vsa zemlja bo z nami zapela — 18.15 Lokalne radijske postaje se vključujejo — 18.35 Iz zakladnice samospetov Huga Wolfa — 19.45 Z ansamblom Francija Puharja — 20.00 Četrikov večer domačih pesmi in napevov — 21.00 Vremenska napoved in poročila — 21.05 Literarni večer — 21.45 Lepe melodije — 22.20 Plesna glasba z jugoslovanskih studiev — 23.05 Lirični utrinki — 23.10 Paleta popevk jugoslovanskih avtorjev — 24.00 Poročila — 0.05 Nočni program — glasba.

Slovensko planinsko društvo v Celovcu vabi na dvodnevni izlet na

RADUHO (2026 m) v Savinjskih Alpah

v soboto 30. junija in nedeljo 1. julija 1979.

Zbirališče oziroma odhod iz Celovca v soboto 30. junija ob 9. uri izpred sedeža Slovenskega planinskega društva, Gasometergasse 10. Izlet bomo izvedli skupno s celjskimi planinci Planinske sekcije Avto-Celje. Peljali se bomo z lastnimi vozili.

Prisrčno vabljeni!

Danskem 112.000 kron, v Švici 78.500 frankov, na Švedskem 250.000 kron, v Luksemburgu 70.000 frankov, v Belgiji 340.000 frankov in v Avstriji 3 milijone šilingov.

Enako pa so svojo povezanost z domovino demonstrirali tudi izseljenci, ki so že v prvih dneh po potresu zbrali v Avstraliji 265.000 dolarjev, v Kanadi prav tako 265.000 dolarjev, v Novi Zelandiji 3.000 dolarjev, v Braziliji 9.700 dolarjev, v Argentini 3.100 dolarjev, v Boliviji 2.000 dolarjev, v Čilu 12.000 dolarjev in v Perju 10.500 dolarjev.